

Akuzativ u suvremenom dramskom tekstu

Hrkač, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

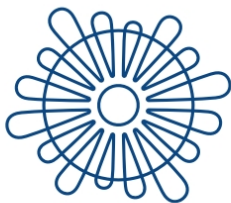
2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:815974>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku i slavistiku

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski sveučilišni studij *Hrvatskoga jezika i književnosti*;
smjer: nastavnički (jednopredmetni)

Martina Hrkač

Akuzativ u suvremenom dramskom tekstu

Diplomski rad

Zadar, 2017.

Sveučilište u Zadru
Odjel za kroatistiku i slavistiku
Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski sveučilišni studij *Hrvatskoga jezika i književnosti*;
smjer: nastavnički (jednopedmetni)

Akuzativ u suvremenom dramskom tekstu

Diplomski rad

Studentica:
Martina Hrkač

Mentorica:
dr. sc. Marijana Bašić

Zadar, 2017.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Martina Hrkač**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Akuzativ u suvremenom dramskom tekstu** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 7. ožujka 2017.

Sažetak

U ovome se radu proučavaju semantičke uloge, odnosno značenja akuzativa. Građu na kojoj se vrši istraživanje sačinjava suvremena hrvatska drama *Hana i Hana*, autorice Mire Perić Kraljik, nastala 2009. godine, a objavljena u zbirci drama *Žene u dijelovima*. Cjelokupna će raščlamba semantičkih uloga akuzativa biti načelno strukturirana prema podjelama u *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* Josipa Silića i Ive Pranjkovića. U uvodnome se dijelu rada daje kratak osvrt na pojam padeža, na padežni sustav hrvatskoga jezika te na važnost uloga padeža koju spominju poznati jezični znalci i filolozi u svojim znanstvenim radovima. Nekoliko redaka posvećeno je i funkcionalnim stilovima hrvatskoga jezika odnosno sličnostima i razlikama među njima. Budući da građu ovoga istraživanja čini dramski tekst, posebna se pažnja posvećuje dramskome podstilu književnoumjetničkoga stila. U istraživačkome su dijelu rada određene vrste riječi s obzirom na njihovu promjenjivost i nepromjenjivost odnosno suznačnost i samoznačnost, određeni su padeži, prijedlozi uz akuzativ te je utvrđena zastupljenost semantičkih uloga akuzativa. Utvrđivanje značenja akuzativa unutar drame može poslužiti za daljnja istraživanja i proučavanja padežnih značenja, no u svrhu veće pouzdanosti rezultata u daljnja bi istraživanja trebalo uključiti veći broj suvremenih dramskih tekstova. Ipak, podatci koje donosi ovo istraživanje mogu poslužiti kao poticaj za daljnja istraživanja svima onima koji žele nešto više saznati o značenjima padeža koja imaju veliku ulogu ne samo pri proučavanju hrvatskoga jezika, nego i pri ovladavanju hrvatskim jezikom.

Ključne riječi: *semantičke uloge, dramski tekst, padeži, akuzativ, prijedlozi*

SADRŽAJ

0. UVOD.....	1
0.1. Semantika i semantičke uloge.....	2
0.2. Semantika padeža hrvatskoga jezika	3
0.3. Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika	5
0.3.1. Znanstveni stil	6
0.3.2. Administrativno-poslovni stil.....	6
0.3.3. Novinarsko-publicistički stil	7
0.3.4. Razgovorni stil.....	7
0.3.5. Književnoumjetnički stil	8
0.3.5.1. Dramski podstil književnoumjetničkoga stila	8
1. METODOLOGIJA.....	9
1.1. Cilj i svrha istraživanja	9
1.2. Građa	10
1.3. Tijek i način istraživanja.....	12
2. REZULTATI I RASPRAVA.....	14
2.1. Promjenjive i nepromjenjive pojavnice	14
2.1.1. Zastupljenost promjenjivih i nepromjenjivih pojava u drugim istraživanjima	18
2.2. Samoznačnice i suznačnice.....	25
2.2.1. Zastupljenost samoznačnica i suznačnica u drugim istraživanjima	28
2.3. Zastupljenost padeža	29
2.3.1. Zastupljenost padeža u drugim istraživanjima	31
2.4. Akuzativ u dramskome tekstu <i>Hana i Hana</i>	37
2.4.1. Prijedlozi uz akuzativ.....	38
2.4.1.1. Zastupljenost prijedloga u <i>Čestotniku</i>	42
2.5. Semantičke uloge akuzativa.....	44
2.5.1. Besprijedložni akuzativ	44
2.5.2. Prijedložni akuzativ	47

2.5.2.1. Akuzativ s prijedlogom <i>kroz</i>	49
2.5.2.2. Akuzativ s prijedlogom <i>uz</i>	49
2.5.2.3. Akuzativ s prijedlogom <i>u</i>	50
2.5.2.4. Akuzativ s prijedlogom <i>na</i>	51
2.5.2.5. Akuzativ s prijedlogom <i>za</i>	52
2.5.2.6. Akuzativ s prijedlogom <i>među</i>	53
2.5.2.7. Akuzativ s prijedlogom <i>pod</i>	53
2.5.3. Zastupljenost padežnih značenja u drugim istraživanjima	55
3. ZAKLJUČAK	57
4. IZVOR I LITERATURA	59
5. PRILOZI	62
5.1. Popis tablica	62
5.2. Popis slika	63
Summary	65

0. UVOD

Pojam je padeža u mrežnoj *Hrvatskoj enciklopediji*¹ (2016) definiran kao naziv za gramatičku kategoriju imenskih riječi (imenica, zamjenica i pridjeva). Nadalje se navodi kako „padež izražava odnos imenice ili imenske fraze prema nekoj drugoj riječi ili sintaktičkoj frazi u rečenici“ (2016). Razlikuju se dvije vrste padeža: izravni (gramatički) padeži koji pokazuju gramatičke relacije imenske fraze u rečenici i kosi padeži koji izražavaju druge vrste gramatičkih odnosa (npr. posvojnost, lokalnost, itd.). Najčešći su izravni padeži nominativ i akuzativ. U različitim se jezicima sustavi kosih padeža razlikuju, no najčešći su: dativ (padež primatelja), genitiv (padež posjedovatelja), instrumental (padež sredstva vršenja radnje) te lokalni i smjerni padeži (lokativ, ablativ, adesiv, inesiv, itd.). Prema *Hrvatskoj enciklopediji* (2016) neki jezici imaju samo dva padeža, a primjerice u uralskim ih je jezicima i više od dvadeset.

Za današnje je poimanje padeža važna gramatička tradicija antičke Grčke i Rima, napominju Branimir Belaj i Goran Tanacković Faletar u svojoj *Kognitivnoj gramatici hrvatskoga jezika* (2014: 233). Naime, nastanak naziva pet morfoloških padeža u grčkome jeziku vezuje se uz grčkoga gramatičara Dionizija Tračanina (tablica 1).

Tablica 1. Grčki nazivi padeža Dionizija Tračanina, hrvatski oblici latinskih prevedenica i Dionizijeva semantička motivacija, prilagođeno prema Belaj i Tanacković Faletar (2014: 233).

GRČKI NAZIVI	HRVATSKI OBLICI LATINSKIH PREVEDENICA	SEMANTIČKA MOTIVACIJA
<i>Orthē</i>	nominativ	"ispravni padež"
<i>Genikē</i>	genitiv	"padež porijekla", "padež oca"
<i>Dotikē</i>	dativ	"davanje", "upućivanje"
<i>Aitiatikē</i>	akuzativ	"trpnost u izvanjski uzrokovanom procesu"
<i>Kletikē</i>	vokativ	"zvanje"

Latinski su nazivi za morfološke padeže, kojima se koriste današnje gramatike, najvećim dijelom nastali kao izravni prijevodi grčkih naziva Dionizija Tračanina. Nama poznate latinske nazive padeža donosi djelo *Ars Gramatica*² rimskoga gramatičara Remija

¹ Mrežno izdanje *Hrvatske enciklopedije* temelji se na tiskanome izdanju objavljenom od 1999. do 2009. godine u 11 svezaka, čiji su glavni urednici Dalibor Brozović (1–3. svezak), August Kovačec (4–7. svezak) i Slaven Ravlić (8–11. svezak) (<http://www.enciklopedija.hr/predgovor.aspx>).

² Djelo se nastavlja na rad Dionizija Tračanina, a vidljiv je i utjecaj Varonova djela *De Lingua Latina*. Varonu se pripisuje i latinski naziv za akuzativ (Belaj i Tanacković Faletar 2014: 233).

Palemona. Branimir Belaj i Goran Tanacković Faletar (2014: 234) spominju da i hrvatski pojmovi padež i sklonidba potječu od grčkih uzora. Dionizije Tračanin vodio se prilikom imenovanja padeža semantičkom motivacijom navedenoj u tablici 1. Vidljiva je stoga već tada „čvrsta poveznica između naziva za padeže i njihovih 'reprezentativnih' funkcija u antičkoj tradiciji“ pa stoga možemo tvrditi „kako su morfološki padeži u gramatičkoj tradiciji Zapada od samih početaka smatrani i semantičkim kategorijama“ (Belaj i Tanacković Faletar 2014: 234).

Roman Jakobson u djelu *O jeziku* navodi da „svaka razlika u gramatičkim kategorijama nosi semantičku informaciju“ (2008: 388). Tu je tvrdnju Jakobson obrazložio usporedbom jezika kao sredstva za prenošenje informacija i automobila. Sastavni se dijelovi jezika ne mogu opisati zanemarimo li njihove funkcije „baš kao što je opis automobila nepotpun i neadekvatan ako se potpuno zanemare zadaće njegovih radnih dijelova“ (Jakobson 2008: 388). Pišući o padežnome sustavu hrvatskoga jezika u istoimenome radu, Zrinka Jelaska (2005) također spominje različite uloge riječi u rečenicama koje služe za prikazivanje različitih odnosa među riječima. U hrvatskome jeziku riječi ostvaruju odnose na tri načina: redom riječi, gramatičkim riječima i različitim oblicima iste riječi. Spomenuta promjena oblika imenskih riječi u rečenici u lingvistici se naziva padež, a različiti su završeci nazvani padežnim nastavcima (Jelaska 2005: 144). Padežni su nastavci u hrvatskome jeziku različiti, a ovise o vrsti riječi i njezinim obilježjima: rodu, broju, glasovnome sastavu i značenju (Jelaska 2005: 145).

0.1. Semantika i semantičke uloge

Robert Lawrence Trask u svojoj knjizi *Temeljni lingvistički pojmovi*³ (2005: 217) definira semantiku (eng. *Semantics*) kao granu lingvistike koja proučava značenje. Navodi kako je povijest proučavanja značenja u lingvistici isprekidana. Zanimanje za značenje postoji od davnina, no nije bilo u prvome planu sve do kasnoga 19. stoljeća kada je francuski jezikoslovac Michel Bréal, od kojeg potječe naziv semantika, pokušao uvesti semantiku u europsku lingvistiku. Od trenutka kada je „švicarski lingvist Ferdinand de Saussure uveo jezični znak kao temelj svojih teorija koje su imale velik utjecaj, semantika se ustalila u europskoj lingvistici“ (Trask 2005: 217). Od 19. su stoljeća važnija semantička djela stvarali filozofi, a kasnije im se

³ Knjigu je na hrvatski jezik preveo Benedikt Perak, a objavila Školska knjiga 2005. godine. Za potrebe rada korištena je elektronička inačica knjige dostupna na:
http://www.academia.edu/819390/Temeljni_lingvisti%C4%8Dki_pojmovi.

pridružuju i jezikoslovci svjesni važnosti semantike. Posebno je na jezikoslovce utjecao rad američkoga filozofa Richarda Montaguea čije su ideje utjecale na važne postupke u lingvističkoj semantici (Trask 2005: 217). Jedan od važnijih napredaka u području semantike dogodio se tijekom 1960-ih godina:

„kad se uvidjelo da postoje dvije različite vrste jezičnog značenja. Jedna je vrsta značenja svojstvena samomu jezičnom obliku i uvijek je sadržana u tomu izrazu, dok druga vrsta značenja nastaje međusobnim djelovanjem jezičnog oblika izjave i konteksta izjave“ (Trask 2005: 218).

Posljednjih se godina objavljuje sve više radova iz područja semantike.

„Među najutjecajnijim istraživanjima nalazi se semantika uvjetovana istinom (eng. Truth conditional semantics) koja pokušava svesti značenje na pitanja o istinosti i neistinosti, zatim modelsko-teorijska semantika (eng. Model-theoretic semantics) koja barata s malim umjetnim univerzumima zvanim modeli, te semantika situacije koja uklapa proučavanje značenja u male kontekste zvane situacije.“ (Trask 2005: 218)

Većina se tih istraživanja bavi semantičkim tumačenjem riječi i rečenica.

Semantička uloga (engl. *semantic role*) označava „uključenost osobe ili stvari u radnju, zbivanje ili stanje“ (Trask 2005: 216). Rabe se još termini sudioničke uloge, dubinski padeži, tematske ili theta uloge. Trask smatra da „entitet uključen u koji događaj mora u njemu odigrati prepoznatljivu ulogu“ (Trask 2005: 216–217) kao u primjeru *Suzana je stegnula maticu zavijačem* u kojem je *Suzana* agens, tj. poticatelj djelovanja, *matica* je trpitelj radnje ili pacijens, a *zavijač* instrument koji se rabi u neku svrhu. Iako semantičke uloge mogu pomoći u određivanju mnogih jezičnih pojava, analitičari se ne slažu oko vrsta semantičkih uloga, zbog čega neki lingvisti potpuno odbacuju semantičke uloge, dok su drugi uvjereni u njihovu važnost (Trask 2005: 217).

0.2. Semantika padeža hrvatskoga jezika

Na temelju sadržaja važnijih suvremenih gramatika hrvatskoga jezika, među kojima su *Praktična hrvatska gramatika* (Raguž 1997), *Hrvatska gramatika* (Barić i sur. 1995),

Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta (Silić i Pranjković 2005), *Velika hrvatska gramatika* (Babić, Brozović, Škarić i Težak 2007), *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika* (Belaj i Tanacković Faletar 2014), lako je zaključiti kako su „cjelovitu i sustavnu tipologiju značenja i funkcija kosih padeža“ (Belaj i Tanacković Faletar 2014: 229) na četrdesetak stranica unutar zasebnog poglavlja donijeli samo Silić i Pranjković u spomenutoj gramatici za gimnazije i visoka učilišta. Upravo je ta gramatika poslužila Branimiru Belaju i Goranu Tanackoviću Faletaru kao strukturni okvir za dio *Kognitivne gramatike hrvatskoga jezika* koji se bavi sintaksom i semantikom padeža.

Josip Silić i Ivo Pranjković (2005) padeže dijele na samostalne ili glavne i nesamostalne ili kose. Padeži koji ne ovise o drugim riječima u spoju riječi ili rečenici nazivaju se samostalnim (glavnim). Silić i Pranjković tako nominativ i vokativ svrstavaju u samostalne padeže, a ostale: genitiv, dativ, akuzativ, lokativ i instrumental u nesamostalne. Svakome je padežu u dijelu ove gramatike koji se odnosi na sintaksu posvećen određen broj stranica s obzirom na širinu značenja padeža i sva su značenja konkretizirana i precizno objašnjena (Silić i Pranjković 2005: 203).

Detaljan osvrt na sintaksu akuzativa u suvremenim gramatikama hrvatskoga jezika i drugoj jezikoslovnoj literaturi dala je Dijana Jakovac (2015) u svojem diplomskom radu. U dijelu rada posvećenom gramatikama posebno je prikazala vrste, značenja i funkcije besprijedloznoga i prijedloznoga akuzativa u pojedinoj gramatici. Riječ je o *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* Josipa Silića i Ive Pranjkovića (2005), *Praktičnoj hrvatskoj gramatici* Dragutina Raguža (1997), *Gramatici hrvatskoga jezika, priručniku za osnovno jezično obrazovanje* Stjepka Težaka i Stjepana Babića (2003), *Hrvatskoj gramatici* Eugenije Barić i suradnika (2005) te *Sintaksi hrvatskoga književnog jezika* Radovana Katičića (1986). Budući da se Dijana Jakovac osvrnula i na nekoliko znanstvenih radova o akuzativu te na sintaksu akuzativa u osnovnoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima hrvatskoga jezika, u nastavku ovoga rada bit će riječi samo o onim radovima koji nisu spomenuti u njezinu diplomskom radu.

Posljednjih godina, kako navode Bašić i Jelaska (2013: 265), objavljen je veći broj znanstvenih radova poznatih jezičnih stručnjaka i filologa na temu padeža i padežnih značenja. Zrinka Jelaska (2005) samostalno i u suautorstvu objavljuje nekoliko radova u kojima iznosi svoja razmatranja o hrvatskome padežnom sustavu i daje prijedloge za olakšano učenje i poučavanje stranaca hrvatskim padežima navodeći njihove prototipne uloge: nominativ – subjekt ili dio imenskoga predikata, akuzativ – predmet radnje, dativ – primatelj, lokativ –

mjesto ili tema, genitiv – subjekt kojega nema, instrumental – sredstvo i društvo (Jelaska 2005a: 145–149). Zrinka Jelaska i Lidija Cvikić (2005: 336) navode da se pri poučavanju hrvatskim padežima treba voditi računa o pravilnoj uporabi „istih prijedloga uz različite padeže (*u, na* + akuzativ i *u, na* + lokativ)“. Sanda Lucija Udier, Milvia Gulešić-Machata i Marica Čilaš-Mikulić (2006) predstavile su gramatičko-semantički pristup obradi padeža pri ovladavanju inojezičnim hrvatskim. Zrinka Kolaković (2007) istražila je čestotu padežnih pojava u pisanim i govornim tekstovima hrvatskoga jezika. O uporabi akuzativa bez prijedloga u suvremenome hrvatskom jeziku pisala je Vlasta Rišner (2011)⁴. O padežnim značenjima i njihovoj zastupljenosti unutar različitih vrsta tekstova hrvatskoga jezika pisale su Zrinka Jelaska i Marijana Bašić (2013). Nikolina Rebrina i Ivana Buljubašić (2014) bavile su se širenjem akuzativa u dvama stilovima suvremenoga hrvatskoga jezika, publicističkome i razgovornome.

Kada je riječ o poučavanju padežima najučestaliji je pristup gramatički s obzirom na to da je morfologija u hrvatskome jeziku najrazvijenija (Udier, Gulešić-Machata, Čilaš-Mikulić 2006). Ipak sve više znanstvenih radova pažnju posvećuje sintaktičkoj ulozi padeža, a najnovijim je lingvističkim istraživanjima koja se bave padežnom problematikom u fokusu semantika padeža.

Nekima od navedenih radova poslužili smo se u ovome radu radi usporedbe i zaključka o učestalosti vrsta riječi i značenja padeža. Najvećim dijelom služili smo se *Gramatikom hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Silić i Pranjković 2005), ali i drugim spomenutim gramatikama i znanstvenim radovima koji su se dotaknuli sintakse padeža u hrvatskome jeziku ili njihovih semantičkih uloga.

0.3. Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika

U *Funkcionalnim stilovima hrvatskoga jezika* Josipa Silića hrvatski se standardni jezik definira kao jezik „hrvatske polifunkcionalne javne komunikacije“ (Silić 2006: 36). Silić navodi kako hrvatski jezik djeluje na različite načine s obzirom na različitu društvenu djelatnost. Standardni je jezik apstraktan jer „nitko ne govori standardnim jezikom kao cjelinom, nego jednom od njegovih funkcija“ (Silić 2006: 39). Te se jezične funkcije nazivaju njegovim funkcionalnim stilovima. Razlikujemo više funkcionalnih stilova: znanstveni, administrativno-

⁴ Vidi više u: D. Jakovac (2015: 38–43).

poslovni, novinarsko-publicistički, razgovorni i književnoumjetnički. Budući da smo kao predložak za istraživanje u ovome radu odabrali dramski tekst, u nastavku ćemo ukratko navesti odlike pojedinoga funkcionalnoga stila, a posebnu ćemo pažnju posvetiti dramskomu podstilu književnoumjetničkoga stila.

0.3.1. Znanstveni stil

Sadržaj je znanstvenoga stila racionalan, ekonomičan te izrazito subjektivan pa zbog toga ne rabi glagolske oblike kojima se izražava subjektivan stav (Silić 2006). Ako ih ima, oni su tada u službi poruke, a ne u službi pošiljatelja poruke, slažu se Silić i Pranjković (2005: 376). Riječi su znanstvenoga stila apstraktne, opće, oslobođene konkretnoga značenja, a ako znanstveni stil sadrži metafore, radi se o „suhim metaforama“ koje su s vremenom izgubile svoje pravo značenje, npr. *list papira*, *krilo zrakoplova* i dr. (Silić 2006: 60). Uz to, znanstveni tekst obiluje različitim terminima⁵, a sadrži i internacionalizme kojima se znanstvenici služe radi lakšega sporazumijevanja (Silić i Pranjković 2005: 378). Iako se znanstveni stil smatra najotpornijim na utjecaje drugih stilova, Silić navodi kako se u suvremenome znanstvenom stilu ipak može pojaviti obilježje administrativno-poslovnoga stila, a razlog tomu je nedovoljna upućenost znanstvenika u obilježja različitih stilova (Silić 2006: 63).

0.3.2. Administrativno-poslovni stil

Prema Siliću i Pranjkoviću (2005: 379) administrativno-poslovni stil podrazumijeva govor ureda, politike, trgovine, reklama, vojske. Određuju ga značajke poput jasnoće, jednostavnosti, točnosti, terminologičnosti (pojmovnosti), stilske neobilježenosti i dr. Među značajkama se spominje i eksplicitan način izražavanja, prema Siliću (2006: 67) onaj „koji je izraz želje da se bude točan i jasan“ (Silić 2006: 67). Takav način izražavanja, navode Silić i Pranjković (2005: 380) uzrokuje obilje pleonazama⁶. Od ostalih značajki spominju se: kratkoća

⁵ Silić i Pranjković u *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* terminima nazivaju imenice s općim, pojmovnim značenjem. Među njima razlikuju *kategorijalne termine* (najapstraktnije termine koji se rabe u svim znanstvenim tekstovima) te *općeznanstvene*, *srodnoznanstvene* i *uskoznanstvene termine* koji se rabe u srodnim, odnosno zasebnim znanstvenim disciplinama (2005: 378).

⁶ Prema mrežnome izdanju *Hrvatske enciklopedije* (<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48701>) pleonazam se definira kao „retorički postupak koji se temelji na dodavanju i nagomilavanju odvijajući se podjednako na planovima jezičnog izraza i sadržaja“, a s lingvističkoga i psiholingvističkoga gledišta „podrazumijeva dodavanje suvišnih izraza u svakodnevnom govoru (*vratio se natrag*, *kiša pada*, *slika i prilika*)“. Nasuprot tomu s gledišta retorike „pleonazam nije govorna pogrješka ili stilistička zališnost sve dok je u službi uvjeravanja primatelja stvaranjem odgovarajućih afektivnih učinaka“ pa ga retorika „definira kao postupak, tako da se iz njega izvode mnogobrojne figure iskaza (anadiploza; emfaza; gradacija; poliptoton) i figure mišljenja (antiteza; entimem; definicija; hijazam; parabola)“.

i jasnoća rečenice, ujednačavanje gramatičkih oblika⁷, preuzimanje određenih riječi iz drugih funkcionalnih stilova radi pojačavanja dojma i dr. Silić (2006) naglašava da administrativno-poslovni stil najviše utječe na razgovorni stil, a najmanje na znanstveni stil.

0.3.3. Novinarsko-publicistički stil

Novinarsko-publicistički stil najsloženiji je među funkcionalnim stilovima (Silić 2006: 75). Prema Siliću i Pranjkoviću novinarstvo i publicistika obuhvaćaju područja pisane, slušane i gledane informacije. Zadaća je novinarstva da obavijesti o suvremenim zbivanjima, da poučava, odgaja, i zabavlja. Brojni su žanrovi novinarsko-publicističkoga stila, od vijesti, kronike, intervju, reportaže do kratke priče, eseja, pamfleta, parodije i dr. (Silić i Pranjković 2005: 382). Novinarsko-publicistički se stil koristi stilski neobilježenim i obilježenim načinima izražavanja i pri tome rabi razna figurativna i ekspresivna sredstva poput usporedbe, metafore, alegorije, simbola, paradoksa, igre riječima i dr. Kao specifičnost novinarsko-publicističkoga stila ističu se naslovi koji mogu biti nominalni, informativni i reklamni, a važno je da su izazovni i da sadrže upadljive riječi (Silić i Pranjković 2005: 383). Uz sve spomenute karakteristike stila, novinar (novinski, radijski ili televizijski) mora poštivati opće jezične norme kao i jezičnu normativnost žanrova (Silić 2006: 94).

0.3.4. Razgovorni stil

Razgovorni je stil „stil svakodnevne komunikacije“ (Silić i Pranjković 2005: 387). Njegove su značajke: nepripremljenost, jednostavnost, neslužbenost i sl. Obiluje emocionalno obojenim izrazima (Silić i Pranjković 2005: 387) i podrazumijeva prirodan način komunikacije o svakodnevnim temama. Također se koristi pleonazmima, pojednostavljivanjem gramatičkih oblika, imenicama s pogrđnim značenjima, dokida pravila o mjestu, tonu i trajanju naglaska, koristi se poštapalicama i dr. Rečenica je u razgovornome stilu lišena ustrojstvenih jedinica naglašavaju Silić i Pranjković (2006: 390).

⁷ Administrativno-poslovni stil ne poznaje razliku između kategorije živoga i neživoga, kao ni razliku između određenih i neodređenih oblika pridjeva; enklitike smješta između subjekta i objekta bez obzira na višestranost, rečenice i rečenični dijelovi nižu se po logičkome načelu i dr. (Silić 2006: 73).

0.3.5. *Književnoumjetnički stil*

Književnoumjetnički je stil najslobodniji i najindividualniji funkcionalni stil (Gutić 2009: 52). Josip Silić i Ivo Pranjković ističu da je jezik umjetničke književnosti individualan i kao takvom mu se ne može pristupiti s gledišta jezika kao standardnoga jezika, već s gledišta jezika kao sustava. S obzirom na neograničenu slobodu jezika, književnoumjetnički stil obuhvaća pojave i odlike svih drugih funkcionalnih stilova, a ponajviše značajke razgovornoga stila, naročito prilikom oblikovanja dijaloga (Silić i Pranjković 2005: 385–390).

0.3.5.1. *Dramski podstil književnoumjetničkoga stila*

Dijalogičnost i konverzacija u najvećoj su mjeri dio dramskoga podstila kao jednoga od triju podstilova književnoumjetničkoga stila i njegovo je proučavanje usko povezano s proučavanjem svakodnevnoga dijaloga, tj. dijaloga uopće (Katnić-Bakaršić 2007: 133). Zajednička je svakodnevnomu i dramskomu dijalogu fatička funkcija koja podrazumijeva ustaljene izraze pozdrava, oslovljavanja, rastanka i slično (Gutić 2009: 54). Prema Katnić-Bakaršić (2007: 138) fatička funkcija u dramskome dijalogu ima funkciju stvaranja začudnosti, oneobičavanja, stvaranja komičnoga.

Osim formulama pozdrava dramski pisci u dijalozima stvaraju začudnost brojnim sredstvima poput mrmljanja, usklika, glasova i skupina glasova koji ne nose značenja, a karakteristika su svakodnevnoga dijaloga (Katnić-Bakaršić 2007: 145). Specifični element prisutan u obje vrste dijaloga jest i šutnja koja prilikom razgovora signalizira različite situacije i raspoloženja sugovornika (Katnić-Bakaršić 2007: 99). Iz svega navedenog autorica zaključuje kako razgovorni stil često dramskome podstilu služi kao obrazac. Dramski ga tekst oponaša, tj. stilizira (Katnić-Bakaršić 2007: 98).

Svi navedeni elementi i formule svojstveni obama prethodno navedenim stilovima prisutni su u predlošku koji ćemo u ovome diplomskome radu raščlanjivati.

1. METODOLOGIJA

U uvodu ovoga rada naveli smo da *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* Josipa Silića i Ive Pranjkovića posvećuje četrdesetak stranica sintaktičkim službama i značenju padeža. Služba pojedinih imenskih riječi (imenica, pridjeva, zamjenica i promjenjivih brojeva) ovisi o njihovim gramatičkim svojstvima, posebice o padežu pa se u okviru sintakse govori i o sintaksi padeža odnosno proučavaju se „značenja i službe pojedinih padežnih oblika“ (Silić i Pranjković 2005: 199). Granična je direktivnost temeljno značenje akuzativa, ističu Silić i Pranjković (2005: 223) i objašnjavaju da „jedan predmet, kakav njegov dio ili prostor u njegovoj blizini služe kao cilj kretanja ili kakve druge aktivnosti vezane za drugi predmet“, akuzativom se „daje obavijest o tome da se taj cilj dostiže, da služi kao stvarna granica kretanju“ pa je akuzativ „pogodan da bude padež izravnoga objekta, tj. predmet na kojemu se ili u vezi s kojim se obavlja kakva radnja“.

Među tipična značenja i funkcije akuzativa, osim funkcije izravnoga objekta, Silić i Pranjković (2005: 223–224) ubrajaju vremenski akuzativ, akuzativ mjere, akuzativ s infinitivom i načinski akuzativ. Budući da se akuzativ slaže s većim brojem prijedloga, Silić i Pranjković raščlanjuju i značenja prijedložnoga akuzativa upozoravajući da neki prijedlozi:

„dolaze samo s akuzativom (kroz, niz, uz), neki s akuzativom i lokativom (na, o, po), neki s akuzativom i instrumentalom (među, nad, pod, pred, za), a po jedan s akuzativom i genitivom (mimo) te s akuzativom, lokativom i genitivom (u)“ (Silić i Pranjković 2005: 224).

Ako prijedlozi dolaze s akuzativom, vezani su „za kretanje i graničnu direktivnost (dostizanje cilja)“ za razliku od lokativnih i instrumentalnih prijedloga koji su vezani za „mirovanje, statičnost, zadržavanje u postojećim okvirima i sl.“ (Silić i Pranjković 2005: 224).

1.1. Cilj i svrha istraživanja

Rezultati istraživanja zastupljenosti pojedinoga padeža u različitim vrstama pisanih i govorenih tekstova koje je provela Zrinka Kolaković (2007: 268) ukazali su na to da „udio akuzativa ima najčvršći položaj“ odnosno da je „obično četvrtina sklonjivih riječi u akuzativu (25–28%)“. S obzirom na to da građa prikupljena za potrebe toga istraživanja nije uključivala

dramski tekst, ovim smo istraživanjem željeli utvrditi čestotu padeža na predlošku suvremenoga hrvatskog dramskog teksta. Pretpostavka je bila da će akuzativ, uz nominativ, biti jedan od najučestalijih padeža. Budući da se radilo o dramskome predlošku pisanome u obliku dijaloga, pretpostavka je bila da će vokativ biti zastupljeniji nego u drugim vrstama građe. Osim toga promatrali smo zastupljenost vrsta riječi kao i zastupljenost akuzativnih značenja koja su detaljno raščlanjena. Pretpostavljalo se da bi se udio vrsta riječi, padeža i padežnih značenja mogao razlikovati s obzirom na vrstu građe odnosno stil teksta.

Rezultati ovoga istraživanja uspoređeni su s odgovarajućim rezultatima sličnih istraživanja s ciljem utvrđivanja sličnosti i razlika s obzirom na vrstu raščlanjivane građe.

1.2. Građa

Kao predložak za sintaktičku je analizu odabran dramski tekst *Hana i Hana* autorice Mire Perić Kraljik⁸. Tekst je preuzet s mrežnoga portala drame.hr koji je nastao inicijativom studenata i diplomanata odsjeka Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu. Portal objavljuje dramske tekstove studenata i diplomanata dramskih akademija, drame nagrađene na državnim ili privatnim natjecajima te drame po izboru uredništva. Neki su od tekstova još neobjavljeni ili neizvedeni dok su neke drame već postavljene na kazališnim daskama ili prevedene na strane jezike.

Dramski tekst *Hana i Hana* objavljen je u knjizi *Žene u dijelovima* koja objedinjuje dramsko stvaralaštvo M. Perić Kraljik nastalo 2009. – 2011. godine, a broji četiri neizvedene drame: *Možeš mi samo laskati i lagati* iz 2010. godine, *Žene koje znaju što ne žele* i *Hana i Hana* iz 2009. te *Karline ptice*⁹ iz 2011. (Perić Kraljik 2012: 123).

Dramski predložak *Hana i Hana* sadrži ukupno 6240 pojava. Od ukupnoga broja pojava iz raščlambe je isključeno pet pojava koje nemaju gramatičku ni semantičku funkciju u tekstu te se stoga ne mogu pobliže odrediti (*uključ-uključ, ključ-, ključ, ljuč, ljuč*). Navedene su pojavnice pri raščlambi označene kao „neriječi“.

Drama je pisana u dijaloškome obliku i sadrži dramska lica (uloge) koja sudjeluju u dijalogu. Ta se dramska lica kroz cijeli tekst pojavljuju u kanonskome obliku zbog čega su posebno pobrojana i također izuzeta iz daljnje raščlambe. Od ukupno 6240 pojava 256 ih se

⁸ Drama *Hana i Hana* na repertoaru je Noćne scene Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku od sezone 2011./12.

⁹ Drama *Karline ptice* također je na repertoaru Noćne scene Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku od sezone 2011./12.

odnosi na dramsko lice *Hana*. Uz imenicu *Hana* pojavljuju se i oznake *I* i *II* koje određuju dva dramska lika u tekstu: *Hanu I* i *Hanu II*, a u tekstu se pojavljuju i druga dramska lica: *policajac*, *sudac*, *Han*, *administratorica*, *časna sestra*, *Hane zajedno* (kada govore u jedan glas) i *dostavljač pice*¹⁰.

Tablica 2. Broj i udio pojava u dramskome predlošku (N = 6240).

	Broj pojava	Udio pojava
<i>neriječi</i>	5	0,08
<i>II</i>	108	1,73
<i>I</i>	145	2,32
<i>Hana</i>	256	4,10
<i>dostavljač</i>	1	0,02
<i>pice</i>	1	0,02
<i>Han</i>	16	0,26
<i>Časna</i>	9	0,14
<i>sestra</i>	9	0,14
<i>administratorica</i>	1	0,02
<i>Hane</i>	1	0,02
<i>zajedno</i>	4	0,06
<i>policajac</i>	3	0,05
<i>sudac</i>	13	0,21
<i>ostale pojavnice</i>	5 668	90,83
ukupno	6 240	100

Tablica 2 prikazuje zastupljenost svih pojava. Vidljivo je kako se dramski lik *Hana* u tekstu pojavljuje 256 puta, od čega 145 puta u obliku *Hana I* i 108 puta u obliku *Hana II*. Zbrojimo li navedene pojavnice, dolazimo do nesrazmjera u udjelu pojava dramskoga lica *Hana* prema brojevima *I* i *II* koji određuju dramska lica u tekstu. Naime, dramsko se lice *Hana* tri puta u tekstu pojavljuje bez broja *I* ili *II* koji bi odredili o kojem se liku radi. Ipak iz konteksta saznajemo da se radi o *Hani I*, odnosno *Hani*, zapravo jedinome zbiljskom liku¹¹. Pojavnice *Hana*, *I* i *II* sačinjavaju čak 8,15% svih pojava. Udio ostalih pojava kojima se imenuju

¹⁰ Iako u hrvatskome jeziku zadržavamo izvorno (talijansko) pisanje riječi *pizza*, autorica u dramskome tekstu upotrebljava fonetski oblik pa ga u istome obliku rabimo i u ovome radu.

¹¹ Autorica M. Perić Kraljik na početku otkriva dva dramska lika: Hanu, 33, poslovnu ženu njegovanoga osmijeha i Hanu II, koja se ujedno pojavljuje i kao časna sestra. Kasnije im se pridružuju Han, policajac, sudac, administratorica i dostavljač pice. U potrazi za samom sobom i rješenjem životnih problema Hana ispija tablete za spavanje s namjerom da skonča život. U trenucima nesvijesti pojavljuje se lik Hana II, tzv. *alter-ego* djevojke Hane s kojim ona, u buni, vodi razgovor. Hana II donosi likove iz Hanina života, stvarne i zamišljene s namjerom da joj pomogne u suočavanju s životnim traumama i da je vrati među žive (Perić Kraljik 2012: 128–129).

dramski likovi iznosi 0,94% (*Han* se pojavljuje 16 puta, pojavnice *časna* i *sestra* po 9 puta, *zajedno* 4 puta, *sudac* 13 puta, *policajac* 3 puta, a *administratorica*, *dostavljač* i *pice* jednom), a udio „neriječi“ iznosi 0,08%.

Svim bismo pojavnicama navedenim u tablici 2, osim „neriječima“, mogli odrediti morfološka obilježja. Pojavnicu *Hana* odredili bismo kao imenicu, a pojavnice *I* i *II* kao brojeve. Pojavnice *dostavljač*, *pice*, *Han*, *sestra*, *administratorica*, *Hane*, *policajac* i *sudac* odredili bismo također kao imenice. Pojavnica *časna* prema morfološkim bi obilježjima pripadala pridjevima, a pojavnica *zajedno* priložima. Iz daljnje smo raščlambe pri određivanju vrsta riječi izostavili sve pojavnice koje označavaju dramski lik, dakle njih 567 (301 imenicu, 253 broja, 9 pridjeva i 4 priloga) da ne bi utjecale na konačan rezultat. Važno ipak je napomenuti da su navedena dramska lica raščlanjivana prema prethodno spomenutim obilježjima u slučajevima kada su navođena u didaskalijama ili unutar dramskih dijaloga.

Slika 1. Udio pojava u dramskome predlošku (N = 6240).

Ukupan udio pojava koje smo izuzeli iz raščlambe iznosi 9,17% (slika 1). Na dramske ih se uloge (dramska lica) odnosi 9,09%, a udio pet „neriječi“ u ukupnoj građi iznosi tek 0,08%. Daljnja analiza temeljit će se na preostalom korpusu. Raščlanit će se preostalih 90,83% pojava, odnosno ukupno 5668 pojava.

1.3. Tijek i način istraživanja

Pošto smo odabrani suvremeni dramski tekst u cijelosti kopirali u MS Word 2013, uz pomoć naredbi unutar prozora 'pronađi i zamijeni' (engl. *Find and Replace window*) tekst smo

prelomili u jedan stupac u kojem se svaka riječ pojavljuje u novome retku. Navedeno smo postigli na sljedeći način: u polje pronađi upisana je naredba ^w, a u polje zamijeni ^p te je odabrana naredba 'zamijeni sve' (engl. *Replace All*). Tekst je u potom kopiran i ulijepljen u MS Excel 2013 radnu knjigu.

Nakon provjere uslijedilo je uklanjanje suvišnih bjelina između pojedinih riječi (uz pomoć naredbi *Find and select* → *Go to special* → *(Select) Blanks* → *Delete*) i pojava koja su se označavala dramska lica (uloge) odnosno uklanjanje „neriječi“. Izostavljeno je i nekoliko rečenica s osnovnim informacijama o tekstu: godini kada je napisan, broju uloga koje se pojavljuju u drami, napomena vezana za dramske likove, dodatna napomena o drami te rečenica koja uvodi u dramsku radnju. Ti su podatci ukratko navedeni u dijelu rada u kojem se opisuje građa, tj. predložak za analizu.

Analizom je utvrđen broj pojava unutar dramskoga teksta, određene su vrste riječi i njihov udio unutar predloška. Vrste su riječi određene s obzirom na njihovu promjenjivost i nepromjenjivost, a potom i s obzirom na semantička obilježja, tj. samoznačnost i suznačnost. Također je utvrđena zastupljenost svih padeža, kao i prijedlozi uz akuzativ.

Na temelju primjera iz predloška raščlanjena su značenja akuzativa koja u *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (2005) najsustavnije određuju Silić i Pranjković. Dobiveni su rezultati uspoređeni s podacima iz drugih istraživanja temeljenih na stilski različitim tekstovima radi utvrđivanja određenih sličnosti i razlika.

2. REZULTATI I RASPRAVA

2.1. Promjenjive i nepromjenjive pojavnice

Podjela vrsta riječi na promjenjive i nepromjenjive klasična je podjela vrsta riječi s obzirom na morfološka obilježja riječi. Ivo Pranjković (2013: 171) smatra da je takva podjela praktična i uglavnom primjenjiva. Iako kod nekih gramatičara, navodi Pranjković, postoje nedoumice kod određivanja pojedinih vrsta riječi promjenjivima odnosno nepromjenjivima, posebno kada se govori o priložima¹², u ovome smo istraživanju pojavnice odredili sukladno klasičnoj podjeli koju nalazimo u većini gramatika prema kojoj su promjenjive vrste riječi imenice, glagoli, pridjevi, zamjenice i (neki) brojevi, a nepromjenjive prilozi, prijedlozi, veznici, uskllici i čestice.

Pranjković (2013: 184) napominje da kod nepromjenjivih riječi često oblikom ista jedinica može imati raznolike funkcije i pripadati različitim vrstama riječi što prilikom određivanja riječi i njihove klasifikacije iziskuje dodatnu pozornost. Takav je primjer riječ *i* koja s obzirom na kontekst može pripadati veznicima, kao u primjeru (1) iz drame, ali i česticama, kao u (2):

(1) *Ovo će biti zanimljivo i avanturistički nastrojeno!*

(2) *Mislim da je bilo i ptica u šumi.*

Prilikom određivanja i klasifikacije riječi, poteškoće su stvarala i neslaganja poznatih gramatika i jezičnih priručnika oko svrstavanja riječi u priloge odnosno čestice. Dok Ivo Pranjković u svojim radovima riječ *možda* ubraja u čestice, točnije u modifikatore¹³ (posebna vrsta čestica), mrežna stranica *Hrvatski jezični portal* istu riječ ubraja u priloge. Riječi su u radu klasificirane s obzirom na Pranjkovićevu podjelu.

¹² Uobičajeno je mišljenje nekih gramatičara da su kvalitativni prilozi promjenjive riječi zato što se kompariraju (glasno/glasnije/najglasnije čitati), no Pranjković smatra kako takva mišljenja nisu opravdana pa svoje mišljenje i obrazloženje istog navodi u raspravi „Suznačne riječi i njihove vrste“ koja je dio knjige *Gramatička značenja*, navedene u dijelu literature ovoga rada.

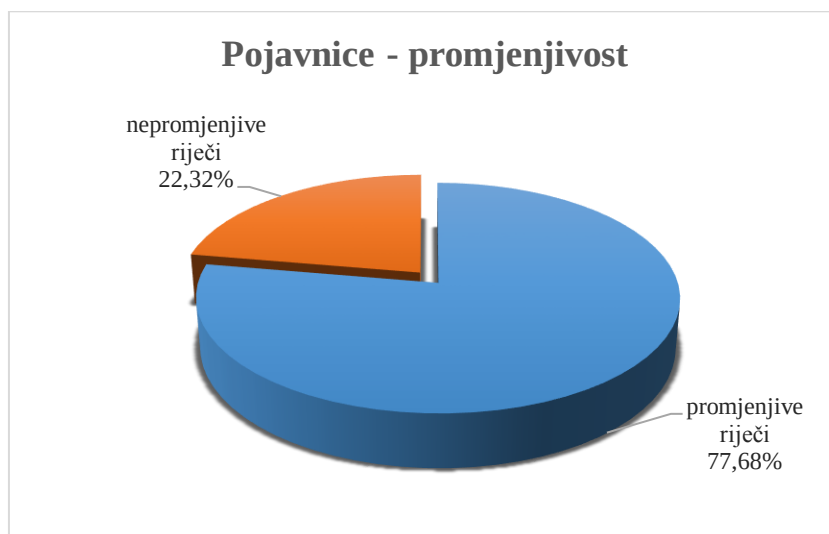
¹³ Pranjković smatra da se riječi tipa *možda*, *sigurno*, *vjerojatno*, *doista*, *nažalost*, *nasreću*, *istina* i sl. ne odnose na riječ ili skup riječi u rečenici, nego modificiraju značenje cijele rečenice. Ipak, neke od tih riječi mogu funkcionirati i kao pravi prilozi poput riječi *sigurno* u primjeru: *Ona sigurno vozi* (Pranjković 2013: 182).

U *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* Silić i Pranjković (2005) posebnu pažnju posvećuju česticama dijeleći ih na dvije vrste i šest skupina¹⁴: upitne, pojačajne, intenzivne (intenzifikatori), usporedne ili gradacijske, poticajne, jesno-niječne i prezentative. Pranjković (2013: 202) ističe važnost značenja i konteksta za službu pojedine riječi te zaključuje kako značenja i službe pojedinih nepromjenjivih riječi potpuno ovise o kontekstu.

Tablica 3. Broj i udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u dramskome predlošku.

	Broj pojava	Udio pojava
<i>promjenjive pojavnice</i>	4 403	77,68%
<i>nepromjenjive pojavnice</i>	1 265	22,32%
ukupno	5 668	100

Raščlambom dramskoga teksta utvrđeno je da više od dvije trećine svih pojava očekivano pripada skupini promjenjivih pojava, njih 4403, tj. 77,68%, dok je nepromjenjivih pojava 1265, odnosno 22,32% (tablica 3). Taj omjer zorno predočava i slika 2.

Slika 2. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u dramskome predlošku (N = 5668).

Promjenjive i nepromjenjive su pojavnice svrstane u tablicu 4 prema vrsti riječi kojoj pripadaju. Među promjenjivim su vrstama riječi najzastupljeniji glagoli (s pribrojenim pomoćnim glagolima) pa od ukupno 4403 promjenjive pojavnice glagolskih je pojava 1791. Slijede imenice s 1292 zabilježene pojavnice. Zamjenica je ukupno 834, pridjeva 406, a brojeva

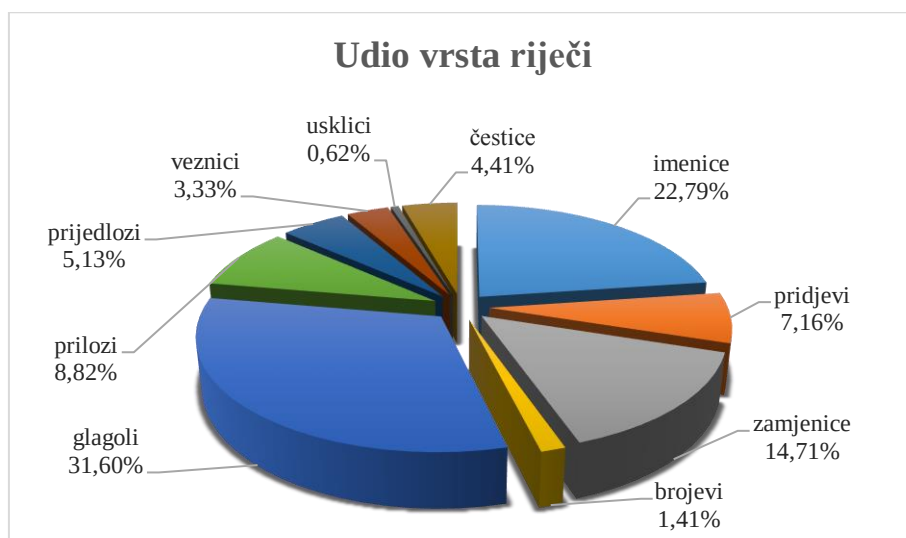
¹⁴ Čestice iz dramskoga teksta pri raščlambi nisu dodatno podijeljene prema skupinama koje navode Silić i Pranjković (2005).

samo 80. Među nepromjenjivim vrstama riječi najviše je bilo priloga. Zanimljivo da su prilozi s 500 pojava bili brojniji od pridjeva kojih je bilo 406. Zabilježen je 291 prijedlog, 250 čestica, 189 veznika i 35 usklica.

Tablica 4. Broj promjenjivih i nepromjenjivih pojava prema vrsti riječi.

PROMJENJIVE VRSTE RIJEČI		NEPROMJENJIVE VRSTE RIJEČI	
<i>imenice</i>	1 292	<i>prilozi</i>	500
<i>glagoli</i>	1 791	<i>prijedlozi</i>	291
<i>zamjenice</i>	834	<i>čestice</i>	250
<i>pridjevi</i>	406	<i>veznici</i>	189
<i>brojevi</i>	80	<i>usklici</i>	35
ukupno	4 403		1 265

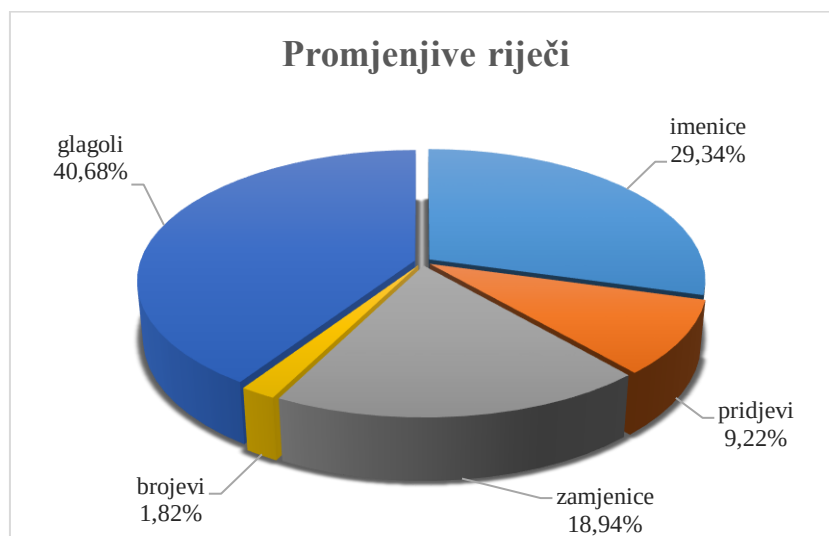
Na slici 3 prikazani su udjeli svake pojedine vrste riječi u raščlanjenome korpusu. Udio glagola bio je najveći i iznosio je 31,60%, slijede imenice s udjelom od 22,79%, a potom zamjenice kojih je bilo 14,71%. Priloga je bilo više nego pridjeva (8,82% : 7,16%). Prijedložnih je pojava bilo 5,13%, čestica 4,41%, veznika 3,33%. Najmanje su zastupljeni bili brojevi (1,41%) i usklici (0,62%).

Slika 3. Udio pojava prema vrstama riječi u dramskome predlošku (N = 5668).

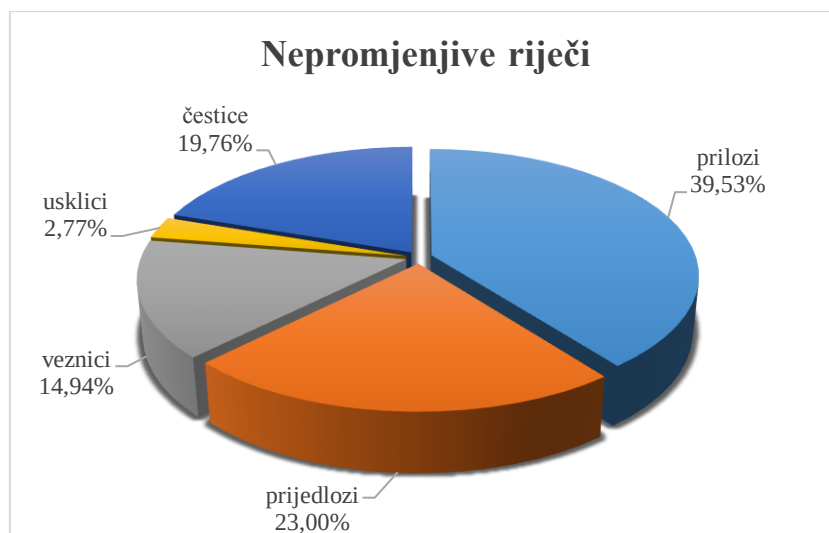
Zanimljivo je istaknuti da su među promjenjivim pojavnicama dominirali glagoli čiji je udio iznosio čak 40,68% (slika 4). Imenica je bilo 11,34% manje nego glagola. Ukupno su zabilježene 1332 pojavnice koje pripadaju toj vrsti riječi što odgovara udjelu od 29,34%. Zamjenice su zauzele treće mjesto po zastupljenosti, ukupno ih je 834, tj. 18,94%. Slijede ih

pridjevi kojih je ukupno 406, tj. 9,22%. Brojeva ima najmanje (80) i oni čine 1,82% svih promjenjivih pojava.

Slika 4. Udio promjenjivih pojava prema vrstama riječi (N = 4403).

Među nepromjenjivim vrstama riječi (slika 5) najveći je udio priloga (39,53%), slijede prijedlozi s udjelom od 23%. Valja istaknuti relativno velik broj čestica (250 pojava) čiji udio iznosi 19,76%. Na veznike otpada 14,94% nepromjenjivih pojava, a najmanje su zastupljeni usklici s 35 pojava ili s udjelom od 2,77%.

Slika 5. Udio nepromjenjivih pojava prema vrstama riječi (N = 1265).

2.1.1. Zastupljenost promjenjivih i nepromjenjivih pojava u drugim istraživanjima

Za potrebe istraživanja u diplomskom radu pod nazivom *Brojčane razlike među riječima hrvatskoga i srpskoga jezika* Adam Vuk (2013) služio se korpusom koji je sadržavao prvih 4000 natuknica¹⁵, tj. 4000 najčešćih riječi hrvatskoga jezika prema *Hrvatskom čestotnom rječniku* (Moguš, Bratanić i Tadić 1999), kraće *Čestotniku*. Hrvatski je čestotni rječnik:

„prvi hrvatski rječnik koji riječi donosi poredane prema čestoti. To je rječnik sastavljen od tri cjeline koja je svaka rječnik za sebe. Prva je čestotni rječnik, u kojem su natuknice poredane prema učestalosti pojavljivanja, druga je abecedni rječnik, u kojem su natuknice abecedno poredane, s podatkom o učestalosti, i treća je abecedni rječnik s pojavnicama, gdje su natuknice popraćene popisom i frekvencijom svih oblika u kojima su se pojavile. Hrvatski je čestotni rječnik sastavljen na temelju Moguševa milijunskog korpusa skupljenoga u Zavodu za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu iz hrvatskih tekstova nastalih između 1938. i 1978. godine. Korpus je sastavljen od pet tekstovnih korpusa: dramskoga, proznoga, pjesničkoga, novinskoga i udžbeničkoga. Od milijunskoga korpusa nastale su 38 573 natuknice poredane bilo čestotno bilo abecedno dajući nezaobilazan priručnik za svakoga koga zanima frekvencija porabe hrvatskih riječi.“ (Moguš, Bratanić i Tadić 1999: stražnja korica).

Vuk je utvrdio da su imenice i glagoli zastupljeniji od ostalih vrsta riječi (tablica 5) i da im zajednički udio iznosi gotovo 45% (Vuk 2013: 22).

Tablica 5. Zastupljenost vrsta riječi u *Čestotniku* (Vuk 2013).

PROMJENJIVE POJAVNICE		NEPROMJENJIVE POJAVNICE	
<i>imenice</i>	194 953	<i>prijedlozi</i>	90 293
<i>glagoli</i>	155 862	<i>veznici</i>	87 147
<i>zamjenice</i>	96 659	<i>prilozi</i>	65 623
<i>pridjevi</i>	75 419	<i>čestice</i>	11 092
<i>brojevi</i>	7 487	<i>usklici</i>	2 743
ukupno	530 380		256 898
N = 4 000 natuknica (787 278 pojava)			

¹⁵ Korpus se sastoji od 4000 natuknica, tj. „osnovnih riječi“ (Jelaska 2005b: 137), pojava je ukupno 787278.

Iz navedenih rezultata možemo zaključiti da su najzastupljenija vrsta riječi u hrvatskome standardnom jeziku imenice¹⁶ pa je prema tome zanimljiv rezultat raščlambe našega dramskoga teksta u kojemu se kao najzastupljeniju vrsta riječi izdvajaju glagoli. Brojevi su i u Vukovu istraživanju najmanje zastupljeni (tablica 5).

Promotrimo li dio tablice s nepromjenjivim riječima, uočavamo razliku u zastupljenosti vrsta pojava. Poredak je prema zastupljenosti u našem istraživanju sljedeći: prilozi (551 pojava), prijedlozi (291), čestice (243), veznici (189) i usklici (35). Prema Vukovoj su analizi najzastupljeniji prijedlozi, nakon čega slijede veznici. Prilozi, koji se u našoj tablici nalaze na prvome mjestu prema udjelu pojava, u Vukovoj se analizi nalaze na trećem mjestu. To mjesto u našoj analizi zauzimaju čestice. Zastupljenost je usklika u oba istraživanja malena u odnosu na zastupljenost ostalih pojava.

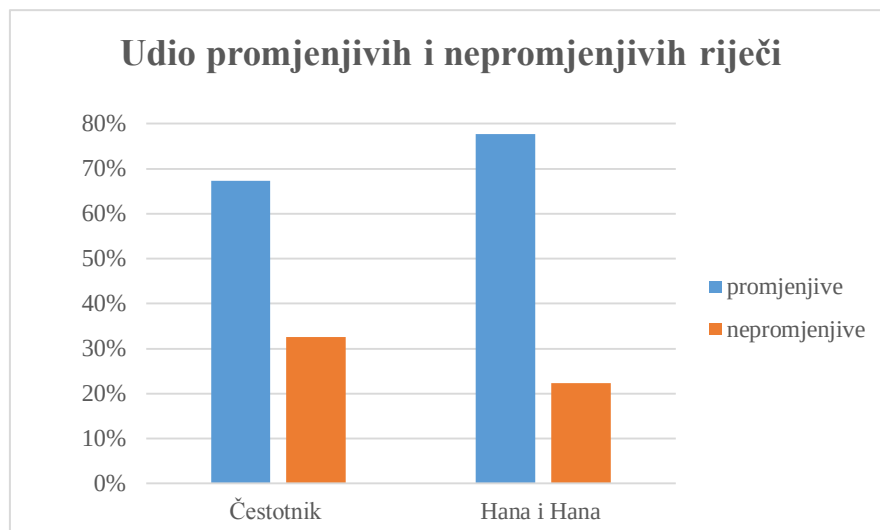
Tablica 6. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u *Čestotniku* (Vuk 2013) i drami *Hana i Hana*.

	<i>Čestotnik</i>	<i>Hana i Hana</i>
<i>promjenjive pojavnice</i>	67,37%	77,68%
<i>nepromjenjive pojavnice</i>	32,63%	22,32%

Udio promjenjivih riječi unutar korpusa najčešćih riječi hrvatskoga jezika iznosi 67,37%, a nepromjenjivih 32,63% (tablica 6). Dakle dvije trećine svih pojava u *Čestotniku* čine promjenjive pojavnice, a nepromjenjivih je otprilike trećina.

Nasuprot tomu u dramskome je predlošku udio promjenjivih riječi bio čak i veći. Više od tri četvrtine svih pojava sačinjavale su promjenjive pojavnice. Razliku u udjelima zorno oslikava grafički prikaz na slici 6.

¹⁶ „Izbor opsega od 4000 natuknica temelji se na dosadašnjim istraživanjima pokrivenosti teksta koja govore da je kod te granice riječ o opsegu koji daje visoku pokrivenost teksta, a da poslije povećanjem broja natuknica ona drastično pada“ (Davies 2005: 109 prema Vuk 2013: 21).

Slika 6. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojavnica u *Čestotniku* (Vuk 2013) i drami *Hana i Hana*.

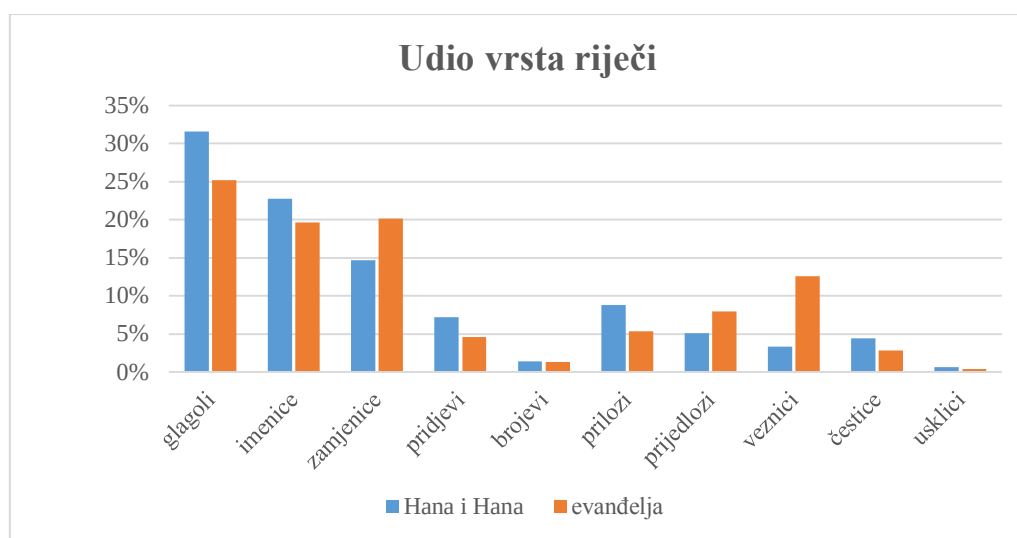
Rezultat našega istraživanja usporedili smo također i s podacima istraživanja Adriane Tomašić i Mirele Brkić (2012) koje su proučavale udio vrsta riječi u četiri kanonska evanđelja *Novoga zavjeta* u prijevodu B. Dude i J. Fučaka. Njihov je korpus bio znatno veći i sadržavao je ukupno 60050 pojavnica od čega je 18324 pojavnica u Lukinu evanđelju, 16905 u Matejevu evanđelju, 10595 pojavnica činilo je Markovo evanđelje i 14226 pojavnica bilo je unutar Ivanova evanđelja (Tomašić i Brkić 2012: 90). Tablica 7 prikazuje ukupan broj i udio pojavnica svih četiriju evanđelja u usporedbi s dramskim tekstom *Hana i Hana*.

Tablica 7. Udio pojavnica prema vrsti riječi u evanđeljima (Tomašić i Brkić 2012) i drami *Hana i Hana*.

vrste riječi	<i>Hana i Hana</i>	evanđelja	<i>Hana i Hana</i>	evanđelja
<i>glagoli</i>	1791	15144	31,60%	25,22%
<i>imenice</i>	1292	11812	22,79%	19,67%
<i>zamjenice</i>	834	12094	14,71%	20,14%
<i>pridjevi</i>	406	2746	7,16%	4,57%
<i>brojevi</i>	80	786	1,41%	1,31%
<i>prilozi</i>	500	3235	8,82%	5,39%
<i>prijedlozi</i>	291	4760	5,13%	7,93%
<i>čestice</i>	250	1709	4,41%	2,85%
<i>veznici</i>	189	7543	3,33%	12,56%
<i>usklici</i>	35	221	0,62%	0,37%
ukupno	5 668	60 050		

Usporedimo li ukupan broj pojavnica u evanđeljima i dramskome predlošku (tablica 7) jasno je da dramski tekst broji mnogo manje pojavnica. Ipak uočavamo kako su najzastupljenija

vrsta pojava u četiri evanđelja također glagoli bez obzira na drugačiju književnu vrstu teksta za razliku od *Čestotnika* u kojemu su najzastupljenije imenice. Udio glagola iznosi 25,22%, slijede ih imenice sa 19,67%. U dramskome su tekstu glagoli zastupljeniji od imenica (razlika 8,81%) dok je razlika između glagola i imenica u istraživanju Tomašić i Brkić ukupno 5,55%. Drugo mjesto prema zastupljenosti u istraživanju iz 2012. godine zauzimaju zamjenice s 20,14% udjela. Imenice su treće s 19,67%. Razlika među trima najzastupljenijim vrstama riječi u njihovu je istraživanju minimalna (raspon zastupljenosti od 19,67% do 25,22%). Iza imenica slijede veznici čiji je udio 12,56%, potom prijedlozi (7,93%) i prilozi (5,39%), pridjeva je 4,57%, čestica 2,85%, a najmanji je udio brojeva (1,31%) i usklika (0,37%).

Slika 7. Udio pojava prema vrsti riječi u evanđeljima (Tomašić i Brkić 2012) i drami *Hana i Hana*.

Slika 7 prikazuje zastupljenost vrsta riječi u četirima evanđeljima i drami *Hana i Hana*. Može se uočiti razlika u redoslijedu zastupljenosti pojedinih vrsta riječi u dvama korpusima. U evanđeljima su najzastupljeniji glagoli, slijede redom zamjenice, imenice, veznici, prijedlozi, prilozi, pridjevi, čestice, brojevi i uskliki. U drami *Hana i Hana* redoslijed je nešto drugačiji: glagoli, imenice, zamjenice, prilozi, pridjevi, prijedlozi, čestice, veznici, brojevi i uskliki. Može se zaključiti da je veća razlika vidljiva u zastupljenosti zamjenica čiji je ukupan udio veći u istraživanju Tomašić i Brkić (2012). Zamjenice se nalaze na drugome mjestu, tj. brojnije su od imenica koje su u našem istraživanju zauzele drugo mjesto. Treba istaknuti i razliku u zastupljenosti veznika. Veznici su puno češći u evanđeljima (12,56%) nego u raščlanjivanome dramskome tekstu (3,33%). Razlika iznosi čak 9,23% i to je najveća razlika u zastupljenosti neke vrste riječi u uspoređivanim korpusima. Uskliki i brojevi vrste su riječi s najmanjim

udjelom u oba korpusa, a i razlika zastupljenosti tih vrsta riječi je najmanja (usklici – 0,25%, brojevi – 0,1%).

Usporedimo li zastupljenost promjenjivih i nepromjenjivih pojava u *Čestotniku*, evanđeljima i raščlanjivanome dramskome tekstu, vidjet ćemo da su promjenjive pojavnice u svim korpusima češće, ali njihov se udio razlikuje (tablica 8). Najveći je udio promjenjivih vrsta riječi zabilježen u dramskome tekstu, a nepromjenjivih u *Čestotniku*. Razlike su manje između *Čestotnika* i evanđelja nego između evanđelja i dramskoga teksta.

Tablica 8. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u *Čestotniku* (Vuk 2013), evanđeljima (Tomašić i Brkić 2012) i drami *Hana i Hana*.

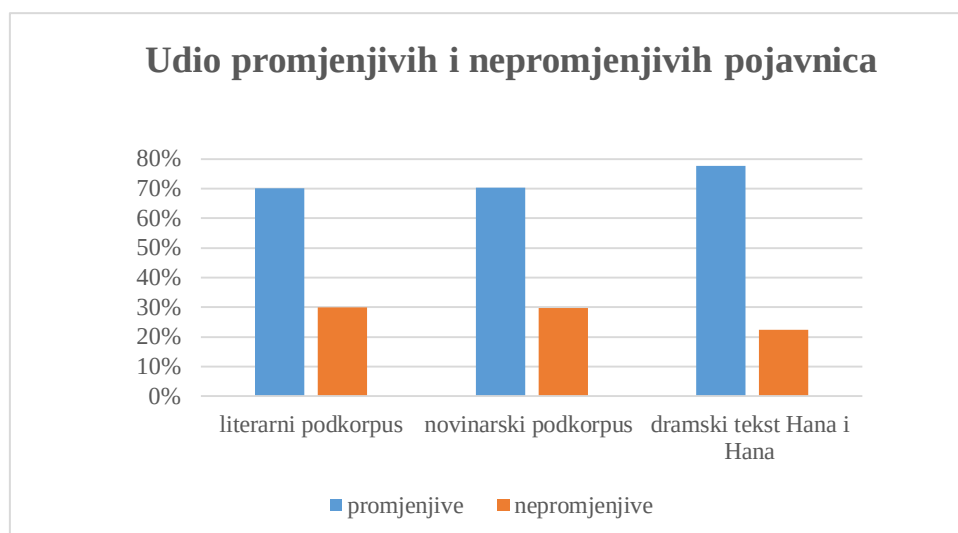
	<i>Čestotnik</i>	evanđelja	<i>Hana i Hana</i>
<i>promjenjive pojavnice</i>	67,37%	70,91%	77,68%
<i>nepromjenjive pojavnice</i>	32,63%	29,10%	22,32%

Potaknuti ovim rezultatima odlučili smo radi usporedbe navesti rezultate još jednoga istraživanja koje je provela Ana Srebrović (2016) za potrebe diplomskoga rada koji se bavio prijedložnim genitivom u pisanim radovima učenika osnovnih i srednjih škola. Prije analize prijedložnoga genitiva Srebrović je također raščlanila pojavnice s obzirom na (ne)promjenjivost unutar dvaju podkorpusa.

Građa kojom se Srebrović (2016) koristila sastojala se od radova učenika koji su sudjelovali na državnoj smotri literarnoga, dramsko-scenskoga i novinarskoga stvaralaštva *LiDraNo 2014.* godine. U izbor radova ušao je podjednak broj radova učenika srednjih i osnovnih škola i isti su podijeljeni na dva podkorpusa, tj. na literarne i novinarske radove.

Literarni podkorpus sastojao se od devet učeničkih radova (dva lirska i sedam proznih tekstova), odnosno sadržavao je 5010 pojava, a novinarski se sastojao od pet opsežnijih radova i sadržavao je 5036 pojava. Dakle podkorpusi su bili opsegom podjednaki. Cjeloviti korpus sadrži ukupno 10046 pojava (Srebrović 2016: 13–15).

Udio je promjenjivih naspram nepromjenjivih pojava u literarnome i novinarskome podkorpusu veći kao i u našem istraživanju (slika 8). Ipak uočavaju se i neke razlike. U dramskome tekstu *Hana i Hana* vidljiv je veći udio promjenjivih pojava u odnosu na dva različita podkorpusa koje je analizirala Srebrović u svome radu.

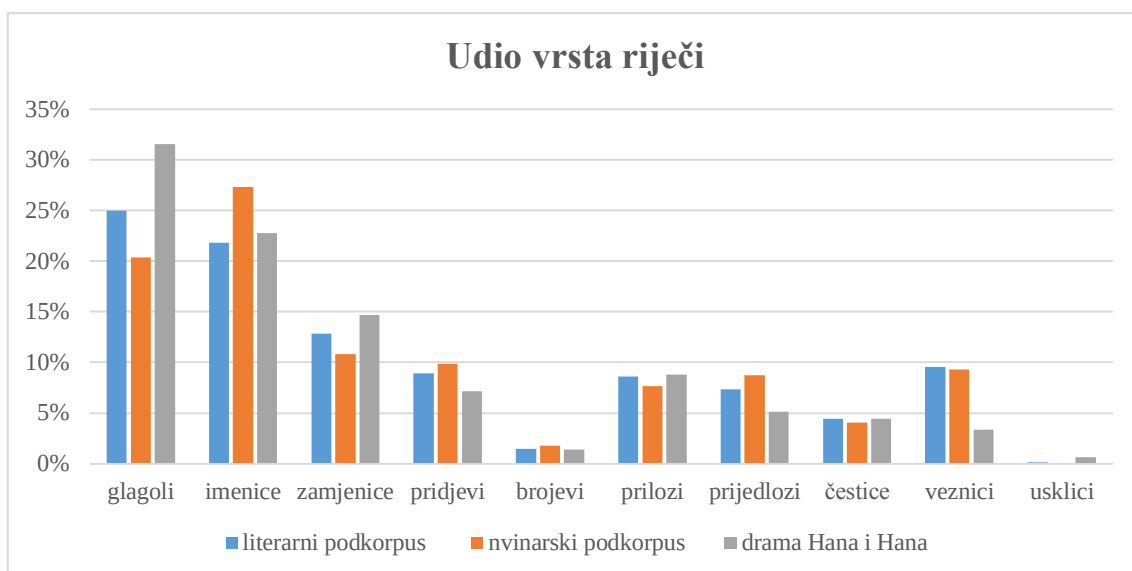
Slika 8. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u učenjskim radovima (Srebrović 2016) i drami *Hana i Hana*.

Udio promjenjivih pojava u odnosu na dramski tekst manji je unutar novinarskoga podkorpusa za 7,45%, a unutar literarnog podkorpusa za 7,68% (tablica 9). U dvama podkorpusima koji sadržavaju učenjske radove udio promjenjivih i nepromjenjivih se pojava neznatno razlikuje. Promjenjivih je pojava više u literarnome podkorpusu, a nepromjenjivih u novinarskome podkorpusu, ali razlika iznosi tek 0,23%. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u učenjskim radovima (literarnim i novinarskim) najbliži je udjelu tih pojava u evanđeljima.

Tablica 9. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u svim uspoređivanim korpusima.

	Čestotnik	evanđelja	literarni podkorpus	novinarski podkorpus	drama <i>Hana i Hana</i>
<i>promjenjive pojava</i>	67,37%	70,91%	70%	70,23%	77,68%
<i>nepromjenjive pojava</i>	32,63%	29,10%	30%	29,77%	22,32%

Grafički prikaz udjela vrsta riječi (slika 9) potvrđuje veliku zastupljenost glagola i imenica u sva tri korpusa. Najviše je glagola zastupljeno u dramskome tekstu, a najmanje u novinarskim radovima koje je analizirala Srebrović. Najzastupljenija su vrsta riječi u novinarskome podkorpusu imenice. One su u manjoj mjeri zastupljene u dramskome i literarnome tekstu. Zamjenice su zauzele treće mjesto. Najzastupljenije su u dramskome tekstu, a najmanje ih je u novinarskim učenjskim radovima.

Slika 9. Udio vrsta riječi u učeničkim radovima (Srebrović 2016) i drami *Hana i Hana*.

Veznika je za otprilike 6% više unutar učeničkih radova u odnosu na dramski tekst. Također se uočava veća razlika u udjelu prijedloga kojih je također najmanje u drami *Hana i Hana*. Prilozi su najzastupljeniji u dramskome tekstu s ukupno 8,82%. U učeničkim su radovima zastupljeniji i pridjevi i to nešto više u novinarskome podkorpusu (9,87%) negoli u literarnome (8,92%). Sljedeće su prema udjelu čestice kojih je najviše u literarnim učeničkim radovima (4,43%). U dramskome tekstu udio im iznosi 4,41%. Razlike u udjelu čestica, kao i najmanje zastupljenih vrsta riječi u svim trima provedenim istraživanjima, brojeva i usklika, nisu velike. Brojevi čine 1,79% pojava u novinarskome podkorpusu 1,48% pojava u literarnoga podkorpusa i 1,41% pojava u dramskome tekstu. Usklika u novinarskim radovima nema, u literarnom ih je podkorpusu 0,10%, a u dramskome tekstu 0,62%.

Nakon usporedbe rezultata zastupljenosti pojedinih vrsta riječi odnosno promjenjivih i nepromjenjivih pojava u nekoliko istraživanja možemo zaključiti da u svim korpusima prevladavaju promjenjive pojavnice (raspon se kreće od 67,37% u *Čestotniku* do 77,68% u dramskome tekstu), a razlike među evanđeljima, literarnome i novinarskome podkorpusu su minimalne).

Zastupljenost pojedinih vrsta riječi u svim tim korpusima prikazana je u tablici 10. Podatci svjedoče da su najzastupljenija vrsta riječi u dramskome tekstu, evanđeljima i literarnome podkorpusu glagoli, a u *Čestotniku* i novinarskome podkorpusu imenice. Na trećem se mjestu nalaze zamjenice, iznimka su evanđelja u kojima su zamjenice zastupljenije od imenica. Najmanje su zastupljeni brojevi (raspon od 0,95% u *Čestotniku* do 1,79% u novinarskome podkorpusu) i usklici (raspon od 0% u novinarskome podkorpusu do 0,62% u

dramskome tekstu). Zanimljivo je istaknuti i da se u većini analiziranih korpusa čestice nalaze pri dnu kada je riječ o čestoti, ali valja napomenuti da je njihov udio u evanđeljima i *Čestotniku* ipak manji nego u ostalim korpusima te da se u dramskome predlošku čestice rabe češće nego veznici što nije slučaj u ostalim korpusima.

Tablica 10. Udio vrsta riječi u svim uspoređivanim korpusima.

Vrste riječi	<i>Hana i Hana</i>	evanđelja	<i>Čestotnik</i>	literarni podkorpus	novinarski podkorpus
<i>glagoli</i>	31,60%	25,22%	19,80%	24,97%	20,39%
<i>imenice</i>	22,79%	19,67%	24,76%	21,80%	27,34%
<i>zamjenice</i>	14,71%	20,14%	12,28%	12,83%	10,84%
<i>pridjevi</i>	7,16%	4,57%	9,58%	8,92%	9,87%
<i>brojevi</i>	1,41%	1,31%	0,95%	1,48%	1,79%
<i>prilozi</i>	8,82%	5,39%	8,34%	8,58%	7,66%
<i>prijedlozi</i>	5,13%	7,93%	11,47%	7,33%	8,76%
<i>čestice</i>	4,41%	2,85 %	1,41%	4,43%	4,03%
<i>veznici</i>	3,33%	12,56%	11,07%	9,56%	9,31%
<i>usklici</i>	0,62%	0,37%	0,35%	0,10%	0%

2.2. Samoznačnice i suznačnice

Samoznačne (samoznačnice) i suznačne riječi (suznačnice) nazivi su za podjelu vrsta riječi prema značenju. Vrste su riječi pripisane pojedinoj skupini prema psiholingvističkim i neurolingvističkim spoznajama (Badurina i Mihaljević 2010: 122)

Samoznačnice imaju barem jedan leksički morfem (Cruse 2000: 88 prema Jelaska 2010: 109). Imaju leksičko i gramatičko značenje i označavaju bića, stvari, radnje, svojstva, procese i dr. Silić i Pranjković (2005: 39) samoznačnicama nazivaju riječi koje imaju samostalno značenje i mogu stajati samostalno. Također navode da samoznačnice mogu zauzimati položaj rečeničnih članova – samostalnih i nesamostalnih (Silić i Pranjković 2005: 184).

Suznačnice „izriču odnose između onoga što znače samoznačne riječi, tj. služe za uspostavljanje sintaktičkih i semantičkih odnosa među samoznačnicama“ (Jelaska 2010: 109).

Pranjković (2013: 172) navodi kako postoje određena neslaganja oko pripadnosti pojedinih vrsta suznačnim odnosno samoznačnim riječima, ipak, u ovome radu priklonili smo se podjeli koju daje Zrinka Jelaska u svome radu *Dvojčane podjele vrsta riječi: samoznačnost i promjenjivost*, a prema kojoj su samoznačne riječi imenice, glagoli, pridjevi, brojevi, prilozi i

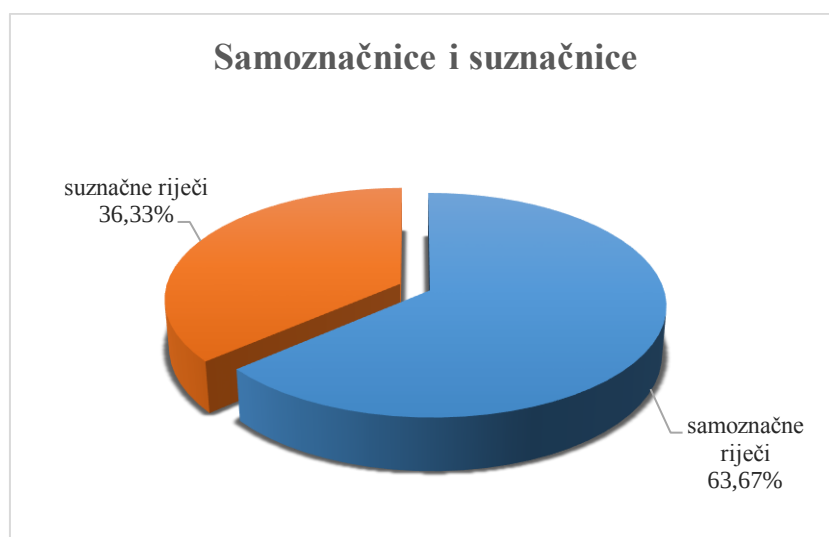
usklici, a suznačne su riječi prijedlozi, zamjenice, čestice, veznici i pomoćni glagoli (Jelaska 2009: 109). Iako su u načelu glagoli samoznačne riječi, među njima se određene skupine smatraju suznačnima: pomoćni glagoli, modalni, fazni, perifrazni glagoli i dr. (Pranjeković 2013: 173). Stoga su pomoćni glagoli iz dramskoga teksta posebno raščlanjeni i uvršteni u suznačne riječi.

Zastupljenost samoznačnih i suznačnih pojavnica prikazana je u tablici 11, odnosno na slici 10. Ukupan je broj svih samoznačnih pojavnica 3670, a suznačnih 2052. Samoznačnih je pojavnica ukupno 1550 više nego suznačnih.

Tablica 11. Zastupljenost samoznačnih i suznačnih pojavnica u dramskome predlošku (N = 5668).

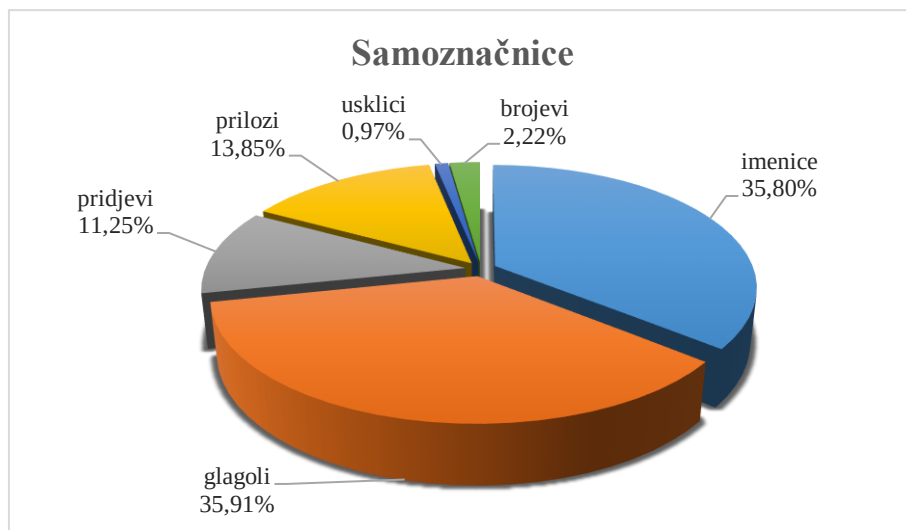
	Broj	Udio
<i>samoznačne pojavnice</i>	3 609	63,67%
<i>suznačne pojavnice</i>	2 059	36,33%

Na slici 10 jasno je vidljiva razlika između udjela samoznačnih i suznačnih pojavnica. Razlika između zastupljenosti samoznačnih i suznačnih pojavnica iznosi 27,34%.

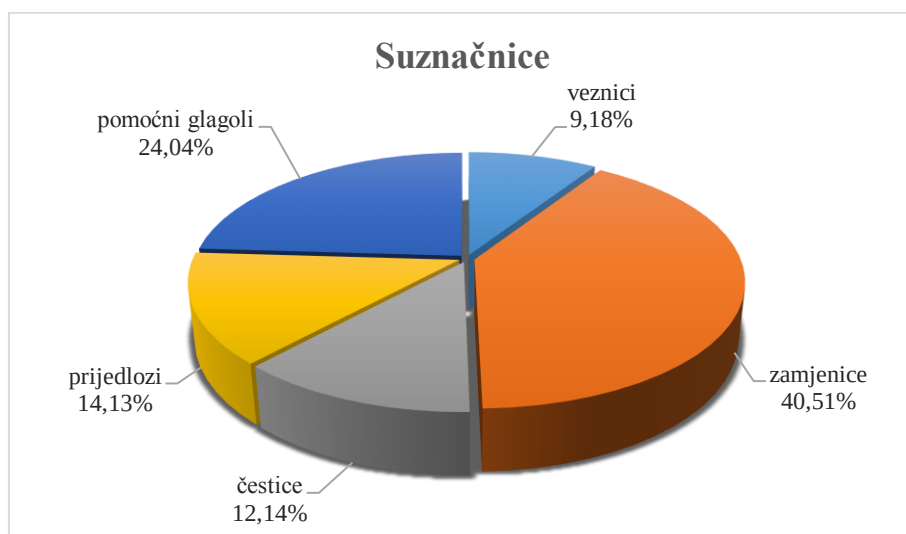
Slika 10. Udio samoznačnih i suznačnih pojavnica u dramskome predlošku (N = 5668).

Slika 11 prikazuje udio samoznačnih pojavnica unutar dramskoga teksta s obzirom na pripadnost pojedinoj vrsti riječi. Među samoznačnicama glagoli čine najveći dio, tj. 35,91% samoznačnih pojavnica pripada glagolima. Odmah zatim slijede imenice s gotovo podjednakim udjelom (35,80%). Jedna četvrtina svih samoznačnih pojavnica pripada priložima (13,85%) i pridjevima (11,25%). Očekivano najmanje su zastupljeni brojevi (2,22%) i usklici (0,97%).

Slika 11. Udio samoznačnih pojavnica prema vrstama riječi (N = 3609).

Promotrimo li udio suznačnih pojavnica s obzirom na vrstu riječi kojoj pripadaju (slika 12), zaključujemo da su najbrojnije zamjeničke pojavnice čiji je udio čak 40,51%. Gotovo četvrtinu suznačnih pojavnica, odnosno 24,04% čine pomoćni glagoli. Zastupljenost prijedložnih pojavnica iznosi 14,13%, čestica 12,14%, a veznika 9,18%.

Slika 12. Udio suznačnih pojavnica prema vrstama riječi (N = 2059).

Ovi su rezultati u nastavku rada uspoređeni s odgovarajućim rezultatima drugih istraživanja. Time se željelo provjeriti podudara li se zastupljenost samoznačnica i suznačnica u različitim korpusima tekstova.

2.2.1. Zastupljenost samoznačnica i suznačnica u drugim istraživanjima

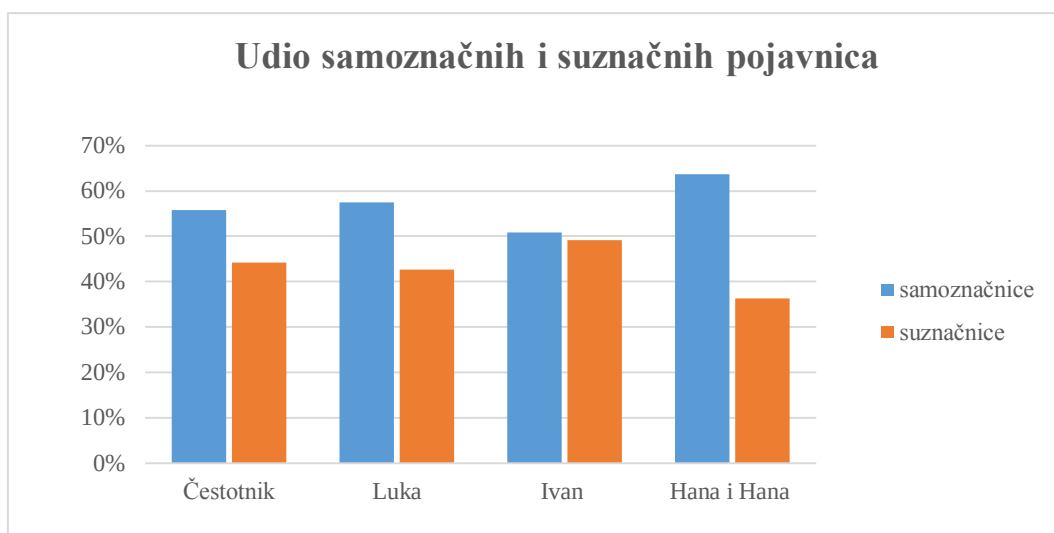
Radi usporedbe poslužili smo se rezultatima onih istraživanja koja su obuhvatila raščlambu pojava prema semantičkim obilježjima, odnosno podjelu na suznačne i samoznačne riječi. Tim su kriterijima udovoljavali rezultati istraživanja prethodno spomenutoga Adama Vuka koji je kao građu u svome diplomskome radu rabio korpus od četiri tisuće najčešćih riječi hrvatskoga jezika preuzetih iz *Čestotnika* te rezultati istraživanja Valentine Baričević i Martine Kekelj provedenoga 2009. godine na korpusu dvaju evanđelja, Lukina i Ivanova. Podatci prikupljeni u tim istraživanjima prikazani su u tablici 12 uz rezultate našega istraživanja.

Tablica 12. Udio samoznačnica i suznačnica u *Čestotniku* (Vuk 2013), Lukinu i Ivanovu evanđelju (Baričević i Kekelj 2009) i drami *Hana i Hana*.

	<i>Čestotnik</i>	<i>Luka</i>	<i>Ivan</i>	<i>Hana i Hana</i>
<i>samoznačne pojavnice</i>	55,73%	57,40%	50,80%	63,67%
<i>suznačne pojavnice</i>	44,27%	42,60%	49,20%	36,33%

Treba napomenuti kako u prvim dvama istraživanjima autori ne odjeljuju pomoćne glagole kao suznačnice od punoznačnih glagola dok smo mi posebno odvajali pomoćne glagole pri raščlambi dramskoga predloška. Usprkos tomu rezultati usporedbe zastupljenosti samoznačnica i suznačnica u tim su istraživanjima zanimljivi. Naime udio samoznačnih pojava najmanji je u Ivanovu evanđelju (50,80%), a najveći u raščlanjivanome dramskome tekstu (63,67%). Udio samoznačnica u *Čestotniku* veći je od njihova udjela u Ivanovu evanđelju (iznosi 55,73%), ali manji od njihova udjela u Lukinu evanđelju (57,40%). Dakle samoznačnica je bilo najviše u našem dramskome predlošku u kojem smo pomoćne glagole raščlanjivali kao suznačne riječi.

Možemo zaključiti da je sastav korpusa riječi iz *Čestotnika* sličniji rječničkom sastavu Lukina evanđelja s obzirom na udio samoznačnica i suznačnica, ali zanimljiv je rezultat raščlambe Ivanova evanđelja koji otkriva podjednaku zastupljenost suznačnih i samoznačnih pojava (slika 13). Baričević i Kekelj (2009: 175) zaključuju na temelju tih podataka da je tekst Lukina evanđelja samoznačniji i samim time semantički zahtjevniji od teksta Ivanova evanđelja. U Ivanovu se evanđelju pojavljuje podjednak udio samoznačnih i suznačnih riječi što ga čini jednostavnijim.

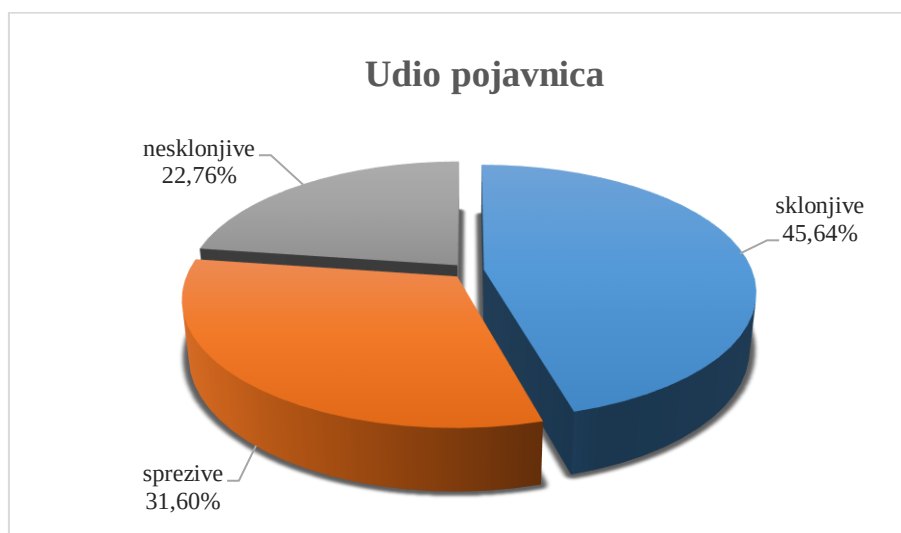

Slika 13. Udio samoznačnica i suznačnica u *Čestotniku* (Vuk 2013), Lukinu i Ivanovu evanđelju (Baričević i Kekelj 2009) i drami *Hana i Hana*.

2.3. Zastupljenost padeža

Istraživanjem je utvrđena zastupljenost svih padeža unutar dramskoga teksta *Hana i Hana*. Promatrala se ukupna zastupljenost padeža svih sklonjivih riječi – ne donose se odvojeni podatci za jedninu i množinu.

Sklonjive su pojava vidljivo manje zastupljene u odnosu na nesklonjive i čine 41,45% (slika 14) svih pojava.

Slika 14. Udio sklonjivih, spreživih i nepromjenjivih pojava u drami *Hana i Hana* (N = 5668).

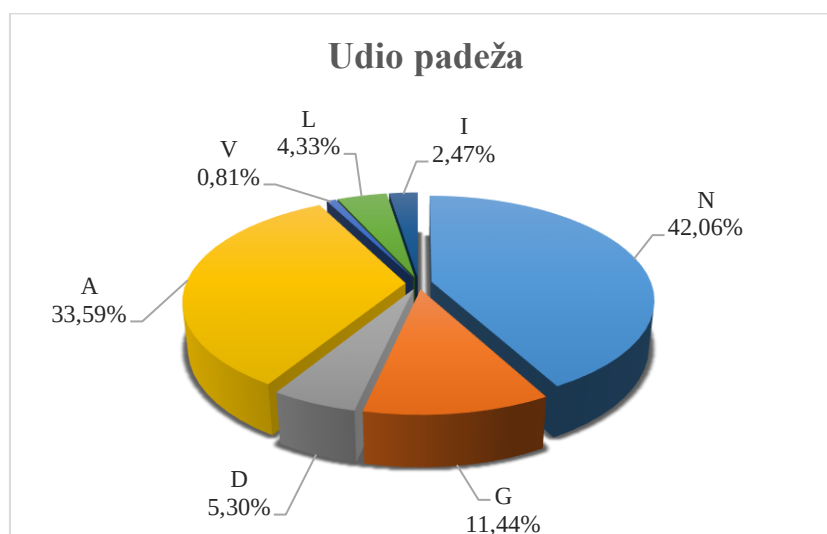
Sklonjivih je pojava koje se sklanjaju po padežima, dakle imenica, pridjeva, zamjenica i dijela brojeva¹⁷, bilo ukupno 2587, sprezivih 1791 (glagoli i pomoćni glagoli), tj. 31,60%, a nepromjenjivih (prilozi, prijedlozi, veznici, usklici, čestice i nesklonjivi brojevi) 1290, tj. 22,76%. Udio nesklonjivih pojava, tj. sprezivih i nepromjenjivih pojava zajedno iznosi ukupno 54,36%.

Prema rezultatima istraživanja najzastupljeniji je od svih padeža očekivano nominativ, slijedi akuzativ, potom genitiv, dativ, lokativ, instrumental i vokativ (tablica 13).

Tablica 13. Zastupljenost padeža u drami *Hana i Hana* (N = 2587).

Padež	N	G	D	A	V	L	I
Broj pojava	1088	296	137	869	21	112	64

Od ukupno 2587 sklonjivih pojava 1088 pojava, tj. 42,06% njih bilo je u nominativu. Sa samo je 219 pojava manje zastupljen akuzativ. Ukupan broj pojava u akuzativu iznosi dakle 869 što znači da je 33,59% svih sklonjivih pojava u akuzativu, tj. samo ih je 8,47% manje u odnosu na najzastupljeniji nominativ (slika 15).

Slika 15. Udio padeža u drami *Hana i Hana* (N = 2587).

Sljedeći je padež genitiv s ukupno 296 pojava, u prosjeku 11,44% svih sklonjivih pojava. Ostali su padeži slabije zastupljeni: 137 pojava bilo je u dativu (5,30%), 112 pojava u lokativu (4,33%), 64 su pojava bile u instrumentalu (2,47%), a najmanje je

¹⁷ Brojevi su djelomično sklonjive riječi. Od ukupno 80 brojeva, njih 25 u dramskome tekstu nije sklonjivo zbog čega su izdvojeni iz rezultata o zastupljenosti padeža.

zastupljen vokativ čiji udio iznosi svega 0,81%, odnosno samo je 21 pojava u dramskome predlošku bila u vokativu.

Dobiveni su rezultati uspoređeni s odgovarajućim rezultatima drugih istraživanja i doneseni u nastavku rada.

2.3.1. Zastupljenost padeža u drugim istraživanjima

U svome je istraživanju iz 2007. godine Zrinka Kolaković istražila zastupljenost padeža u hrvatskome jeziku u pisanim i govornim tekstovima. U svrhu toga istraživanja koristila se građom od šest različitih tekstova: usmenoga izlaganja u kojem se tumači biblijski tekst, pismene rasprave – prethodno spomenuto usmeno izlaganje pretvoreno u pisani tekst prema njegovim zakonitostima, zatim proznoga književnoga teksta (dio starozavjetnoga teksta iz *Druge knjige o Samuelu*¹⁸), lirске pjesme (biblijski psalam 51 (50) *Ispovijed raskajana grešnika*¹⁹) te dviju čitanki, *Prvi koraci, početnica za prvi razred osnovne škole* (Bežen i Budinski 2000) i *Čitanka za prvi razred osnovne škole* (Španić i Jurić 2001) (Kolaković 2007: 244).

Budući da smo naše istraživanje temeljili na predlošku suvremenoga dramskog teksta kao jednoga od rodova književnoumjetničkog stila, svoje ćemo rezultate o zastupljenosti padeža usporediti s rezultatima koje Kolaković donosi na temelju raščlambe stilski različito pisanih tekstova (Kolaković 2007: 254). Prikazani rezultati obuhvaćaju samo tri od spomenutih šest vrsta tekstova: lirski i prozni tekst kao primjeri dvaju različitih rodova književnoga stila te rasprava kao primjer stručnoga stila. Kolaković napominje kako tekstovi iz obiju čitanki u ovome dijelu rada nisu uzeti u obzir bez obzira na to što pripadaju književnomu funkcionalnomu stilu, a razlog je tomu njihova usmjerenost publici znatno mlađe dobi (Kolaković 2007: 254). Prema rezultatima Z. Kolaković (2007) lirski tekst sadrži ukupno 145 sklonjivih pojava, prozni tekst 668, a rasprava 4453 sklonjive pojave.

Tablica 14 prikazuje rezultate zastupljenosti padeža unutar triju različitih tekstova koje u svome istraživanju raščlanjuje Kolaković i rezultate temeljene na raščlambi dramskoga teksta *Hana i Hana*. Vidljivo je da je čestota nominativa u tekstovima koje donosi Z. Kolaković (2007) neujednačenija. Lirski tekst najmanje je zasićen nominativom na temelju čega Kolaković

¹⁸ Z. Kolaković preuzima dio starozavjetnoga teksta (2 Sam 11–12) iz *Biblije* u izdanju Kršćanske sadašnjosti (2001) u hrvatskome prijevodu na temelju rukopisa dr. Antuna Sovića (Kolaković 2007: 244).

¹⁹ Psalam je preuzet iz istoga izdanja Biblije (2001) u prijevodu Filberta Gassa (Kolaković 2007: 244).

(2007: 255) zaključuje da se u lirici najmanje imenuje. U lirskome je tekstu akuzativ najčešći padež s ukupno 27,59%. Nominativne su pojavnice najčešće u pisanoj raspravi (36,72%). U proznome je tekstu udio nominativa 31,28% i od svih je padeža najučestaliji. U dramskome je tekstu iz našega istraživanja nominativ također najzastupljeniji padež s udjelom od 42,06%.

Tablica 14. Zastupljenost padeža u stilski različito pisanim tekstovima.

	N	G	D	A	V	L	I
<i>rasprava</i>	36,72	15,31	7,34	25,47	0,47	8,49	6,2
<i>lirika</i>	24,14	15,86	15,17	27,59	5,52	7,59	4,14
<i>proza</i>	31,28	15,57	13,02	28,14	0,3	5,24	6,44
<i>drama Hana i Hana</i>	42,06	11,44	5,30	33,59	0,81	4,33	2,47

Zastupljenost je genitiva u sva tri teksta gotovo izjednačena. Udio genitiva iznosi oko 15%. U drami je manje zastupljen u odnosu na stilski drugačije tekstove i njegov udio iznosi 11,44%.

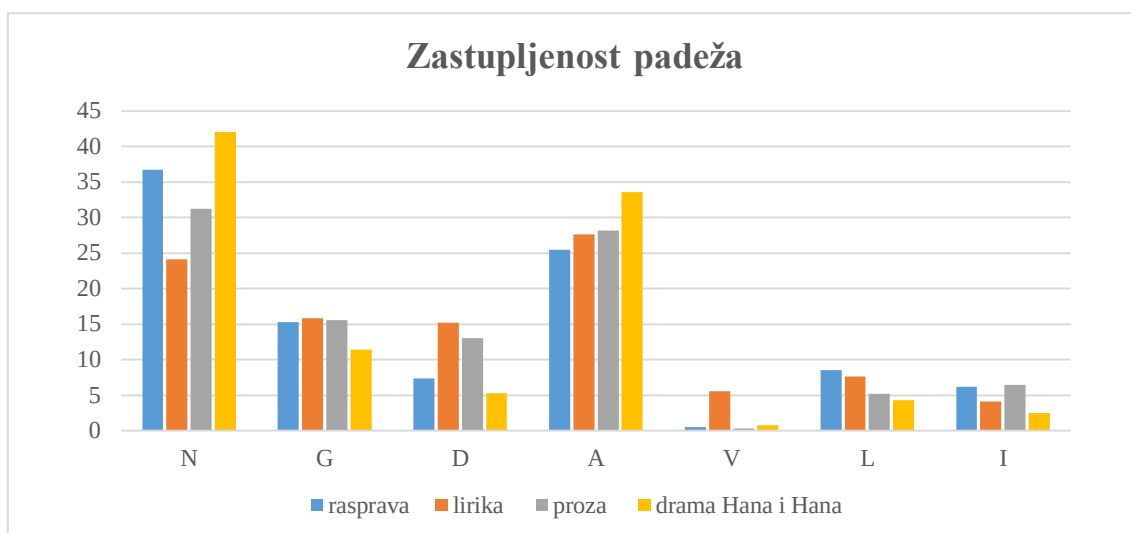
Akuzativ je drugi padež po zastupljenosti unutar proznoga teksta (28,14%), rasprave (25,47%), ali i dramskoga teksta u kojem je ujedno i najzastupljeniji u usporedbi s ostalim tekstovima (33,59%).

Dativ je zastupljeniji u lirskome i proznome tekstu, nego u raspravi u kojoj se pojavljuje u tek 7,34% sklonjivih riječi. Dok Kolaković (2007: 255) zaključuje da je dativ tipičniji za književne tekstove, rezultat o zastupljenosti dativa u dramskome tekstu ne potvrđuje taj zaključak. Naime, u našem istraživanju dativ čini samo 5,30% sklonjivih pojava.

Prema analizi Z. Kolaković (2007: 255) vokativ je najčešći padež u poeziji, što autorica povezuje s apelativnim karakterom poezije, naročito u psalmima kojima je svojstveno izravno obraćanje Bogu. U ostalim je tekstovima vokativ najmanje zastupljen: u raspravi njegov je udio 0,47%, u drami 0,81%, a u proznome tekstu samo 0,3%.

Lokativ je najzastupljeniji u raspravi (8,49%), a razlog je tomu „često isticanje mjesta na kojem počinjavaju određeni dokazi“ (Kolaković 2007: 254), odnosno raspravljački karakter predloška. Lokativ je učestaliji i u lirskome tekstu s ukupno 7,59%, nego u prozi (5,24%) i drami (4,33%).

Instrumental se u gotovo jednakome udjelu pojavljuje unutar proze i rasprave, a najrjeđi je u dramskome tekstu (2,47%).

Slika 16. Zastupljenost padeža u stilski različito pisanim tekstovima.

Nominativ je vidljivo najčešći padež, a vokativ najrjeđi u svim tekstovima (slika 16). Odmah iza nominativa slijedi akuzativ. Na trećem je mjestu genitiv, zatim slijede dativ, lokativ i instrumental. Vokativ je najmanje zastupljen padež u svim tekstovima, a ističe se samo u lirici gdje je zastupljeniji od instrumentala.

Zanimljivo je istaknuti da je redoslijed padeža unutar rasprave i dramskoga teksta identičan (NAGDLIV). Redoslijed je padeža u lirici sljedeći: ANGDLVI. Dakle akuzativ i nominativ zamijenili su mjesta. Nešto je drugačiji redoslijed padeža u prozi: NAGDILV. Poredak prvih četiriju padeža identičan je poretku padeža u raspravi i dramskome tekstu, instrumental i lokativ zamijenili su mjesta, a vokativ je u tim predlošcima na posljednjem mjestu.

U istraživanju provedenom 2013. godine Marijana Bašić i Zrinka Jelaska donose rezultate o zastupljenosti padeža unutar građe koju čini sedam različitih vrsta tekstova: dva novinska članka, usmeno izlaganje (ulomak u kojem se tumači biblijski tekst), pisana rasprava (pismena inačica usmenoga izlaganja biblijskoga teksta), prozni književni tekst, stručni rad i znanstveni članak.

Građa, tj. ukupan broj pojavnica svih tekstova koje su autorice promatrale mnogo je veći s obzirom na broj pojavnica u dramskome tekstu. Udio sklonjivih pojavnica u istraživanju Bašić i Jelaske (2013: 292) iznosi 49,04%, a nesklonjivih 50,96%. Razlikuju se u 1,92%. Ta je razlika mnogo veća u našem istraživanju i iznosi 17,10%. Udio je sklonjivih pojavnica u našem istraživanju manji i iznosi 41,45% dok je nesklonjivih bilo 58,55%.

Tablica 15. Udio padeža u istraživanju M. Bašić i Z. Jelaske (2013) i drami *Hana i Hana*.

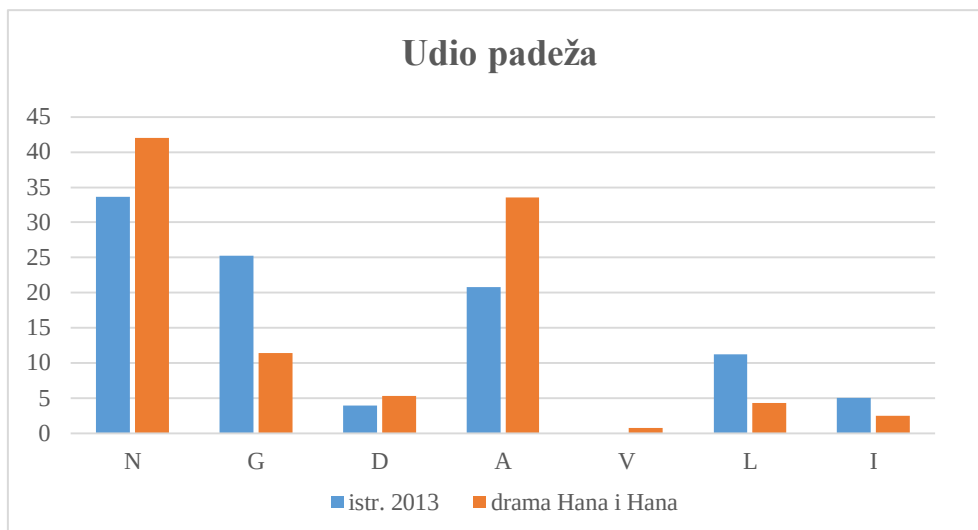
	N	G	D	A	V	L	I
<i>Istraživanje iz 2013.</i>	33,64	25,26	3,99	20,82	0	11,24	5,05
<i>drama Hana i Hana</i>	42,06	11,44	5,3	33,59	0,81	4,33	2,47

S obzirom na navedeno, a prema tablici 15, zastupljenost je padeža u istraživanju iz 2013. godine sljedeća: udio je nominativa najveći i iznosi 33,64%. Nominativ je dakle najčešći padež u svim raščlanjenim tekstovima, osim u znanstvenome članku u kojem prednost preuzima genitiv što autorice pripisuju vrsti članka koji zbog tematike obiluje posvojnim genitivom (Bašić i Jelaska 2013: 297). Sljedeći je najčešći padež genitiv s udjelom od 25,26%. Autorice napominju kako bi udio genitiva bio manji izostavi li se spomenuti znanstveni članak. U tome bi se slučaju zastupljenost padeža promijenila u korist akuzativa koji prema ukupnome udjelu (20,82%) zauzima treće mjesto (Bašić i Jelaska 2013: 297).

Razlika zastupljenosti genitiva u dvama je istraživanjima prilično velika i iznosi 13,82%. Manja je zastupljenost genitiva u dramskome tekstu. Razlika je vidljiva i u zastupljenosti akuzativa koji se u većem postotku pojavljuje u dramskome tekstu, za čak 12,77%. Četvrti je padež po zastupljenosti lokativ u kojemu se pojavljuje 11,24% sklonjivih pojava. Instrumental se pojavljuje u 5,05% pojava dok je dativ prema rezultatima najslabije zastupljen (3,99%). Dativ u dramskome tekstu stoji na četvrtome mjestu s udjelom od 5,30%. Zanimljiv nam podatak autorice donose o (ne)zastupljenosti vokativa. U sedam različitih vrsta tekstova nije utvrđeno prisustvo vokativa što se objašnjava činjenicom da su raščlanjeni tekstovi u kojima vokativ nije uobičajen, a usmeno je izlaganje bilo namijenjeno većoj skupini ljudi (Bašić i Jelaska 2013: 296).

Slika 17 prikazuje usporedne rezultate dvaju istraživanja. Na temelju grafičkoga prikaza možemo uočiti različit redoslijed padeža. Redoslijed je padeža u istraživanju Bašić i Jelaske (2013) bio sljedeći: nominativ, genitiv, akuzativ, lokativ, instrumental i dativ, bez vokativa.

Razlika je u zastupljenosti genitiva, dativa, akuzativa i lokativa. Akuzativ u našem istraživanju zauzima drugo mjesto ispred genitiva koji je u našem istraživanju značajno manje zastupljen. Dativ je u dramskome tekstu više zastupljen, a lokativ manje. Vokativ se u dramskome tekstu pojavljuje u nekoliko pojava, udio mu iznosi 0,81% dok se u različitim vrstama tekstova koje su raščlanile M. Bašić i Z. Jelaska uopće ne pojavljuje.

Slika 17. Udio padeža u istraživanju M. Bašić i Z. Jelaske (2013) i drami *Hana i Hana*.

Padeže je u svojem diplomskom radu raščlanila i Ana Srebrović (2016) i to na dva podkorpuse učeničkih radova, literarnome i novinarskome. Tablica 16 prikazuje rezultate udjela padeža u istraživanju A. Srebrović te naše rezultate temeljene na raščlambi dramskoga teksta.

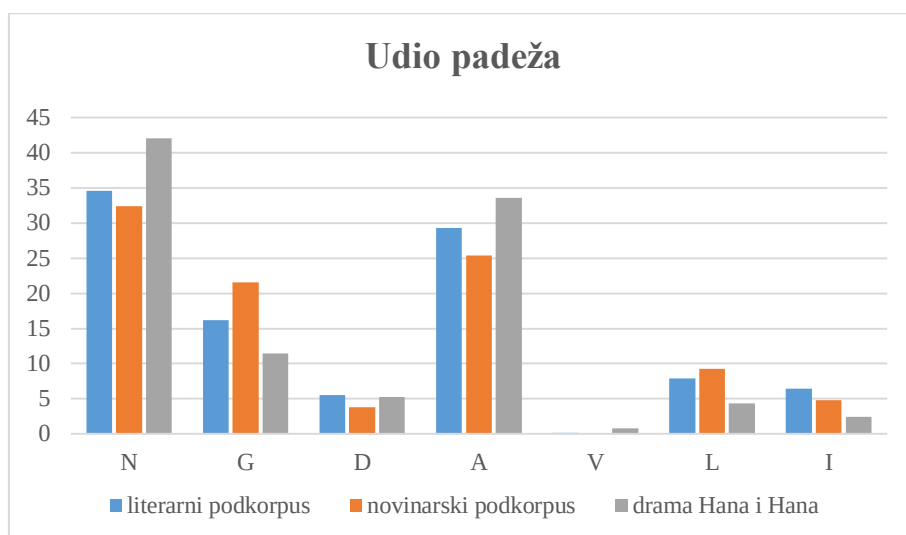
Tablica 16. Udio padeža u učeničkim radovima (prilagođeno prema Srebrović 2016: 25–28) i drami *Hana i Hana*.

	N	G	D	A	V	L	I
<i>literarni podkorpus</i>	34,55	16,16	5,51	29,27	0,18	7,87	6,46
<i>novinarski podkorpus</i>	32,44	21,57	3,83	25,36	0	9,24	4,8
<i>ukupno učenici</i>	33,43	19,02	4,62	28,66	0,09	8,59	5,59
<i>drama Hana i Hana</i>	42,06	11,44	5,3	33,59	0,81	4,33	2,47

Prema navedenim rezultatima nominativ je u oba podkorpuse najčešći padež. U literarnome podkorpuse čini 34,55% sklonjivih pojava, a u novinarskome 32,44%. Za oko 10% je više nominativ zastupljen u dramskome tekstu. Sljedeći je padež u cjelokupnome korpusu učeničkih radova akuzativ (28,66%) s nešto većim udjelom u literarnome podkorpuse (za 3,91%). Genitiv je treći padež po čestoti. Primjećujemo da je njegov udio veći u novinarskome podkorpuse (za 5,41% pojava). U drami je zastupljenost genitiva više nego upola manja (11,44%). Lokativ je sljedeći padež po čestoti. U cjelovitome korpusu njegov je udio 8,59%. U instrumentalu je 5,59% svih sklonjivih pojava, a u dativu 4,62%. U istraživanju A. Srebrović također primjećujemo izostanak vokativa unutar novinarskoga

podkorpora dok mu je udio unutar literarnih tekstova neznatan (0,18%). Najveći je postotak vokativa u dramskome tekstu (0,81%).

Slika 18 prikazuje usporedne rezultate zastupljenosti padeža u dvama istraživanjima, odnosno u trima različitim korpusima – literarnome i novinarskome podkorporu (učenički radovi) te u dramskome tekstu *Hana i Hana*.

Slika 18. Udio padeža u učeničkim radovima (prilagođeno prema Srebrović 2016: 25–28) i drami *Hana i Hana*.

Tekstove smo usporedili imajući na umu da se osim po vrsti oni razlikuju i po namjeni. Tekstovi su literarnoga i novinarskoga podkorpora radovi učenika osnovnih i srednjih škola te su tom uzrastu i namijenjeni dok je odabrani suvremeni dramski tekst namijenjen odraslima.

U dječjim literarnim i novinarskim radovima redoslijed je padeža jednak: nominativ, akuzativ, genitiv, lokativ, instrumental, dativ i vokativ (NAGLIDV). Udio je prvih triju padeža jednak u svim tekstovima. Nominativ se u najvećem udjelu pojavljuje u drami. Akuzativ se u svim tekstovima nalazi na drugome mjestu, a najzastupljeniji je u dramskome tekstu. Genitiv je na trećem mjestu.

Na slici 18 vidljiva je veća zastupljenost genitiva u novinarskome podkorporu u odnosu na dramski tekst, a razlika iznosi 10,13%. U odnosu na literarni i novinarski podkorporus udio je instrumentala i lokativa u dramskome tekstu manji od udjela dativa pa u poretku padeža dramskoga teksta dativ dolazi na četvrto mjesto. Udio je vokativa u tekstovima minimalan ili se on uopće ne pojavljuje (novinarski podkorporus) te stoga u poretku dolazi na posljednje mjesto. Najviše ga ima u dramskome tekstu, ali njegov je udio manji od 1%. Također primjećujemo

manji udio dativa u novinarskome podkorpusu u odnosu na ostale tekstove. Lokativ je najzastupljeniji padež u novinarskim tekstovima, a najmanje je zastupljen u drami.

U svim tekstovima, bez obzira na namjenu, uočava se veći udio nominativa i akuzativa u odnosu na ostale kose padeže te minimalan udio vokativa.

2.4. Akuzativ u dramskome tekstu *Hana i Hana*

Hrvatska enciklopedija (2016) akuzativ tumači na sljedeći način:

„**akuzativ** (lat. [casus] accusativus: optužni [padež], pogrešno preveden grčki naziv *πτῶσις αἰτιατική*: [padež] koji se odnosi na uzrok i djelovanje) (u starijoj hrvatskoj gramatičkoj tradiciji nazivao se tužiteljni padež, viniteljni padež, predmetni padež, tužnik i sl.), padež izravnog objekta (npr. Čitam knjigu), u flektivnim jezicima²⁰, kojim se označuje predmet zahvaćen glagolskom radnjom koji u pravilu utječe na narav same radnje“.

U lingvistici akuzativ označava četvrti padež deklinacije, odnosno jedan od pet nesamostalnih/kosih padeža. U gramatici prilagođenoj osnovnoškolskome uzrastu (Težak i Babić 2009) navode se pitanja na koja odgovara akuzativ: *koga?* i *što?* te se navodi kako akuzativ ovisi o glagolu, pridjevu i prijedlogu (Težak i Babić 2009: 295).

Znanstveni rad *Gramatičko-semantički pristup obradi padeža* (Udier, Gulešić-Machata i Čilaš-Mikulić 2006) otkriva nam podatak kako je akuzativ padež jednostavnoga značenja zbog čega je relativno lako obradiv, shvatljiv i usvojiv padež prilikom učenja hrvatskoga kao drugog i stranoga jezika (Udier, Gulešić-Machata i Čilaš-Mikulić 2006: 41, 43).

Tablica 17. Zastupljenost prijedložnoga i besprijedložnoga akuzativa u drami *Hana i Hana*.

Vrsta akuzativa	Broj pojava
<i>prijedložni akuzativ</i>	143
<i>besprijedložni akuzativ</i>	726
ukupno	869

²⁰ „Flektivni jezici (prema lat. *flectere*: svijati; sklanjati po padežima), tip jezika u kojem se gramatičke kategorije izražavaju pretežito → fleksijom, promjenom oblika riječi u morfološkim paradigmama.“ (*Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje)

S obzirom na rezultate našega istraživanja, kao i rezultate drugih istraživanja koje navodimo u radu, možemo zaključiti da je akuzativ, uz nominativ jedan od najčešćih padeža u hrvatskome jeziku.

Akuzativ se u dramskome tekstu pojavljuje 869 puta (tablica 17), odnosno u 33,59% (slika 19) svih sklonjivih pojava (N = 2587). Od ukupnog broja pojava koje dolaze u akuzativu, njih 726 dolazi u besprijedložnome obliku (83,54%), a u njih 143, odnosno 16,46% akuzativu mjesto otvaraju prijedlozi.

Slika 19. Zastupljenost prijedložnoga i besprijedložnoga akuzativa u drami *Hana i Hana* (N = 869).

2.4.1. Prijedlozi uz akuzativ

Padežni sustav „služi za obilježavanje različitih odnosa među riječima u rečenici“, no u toj ga funkciji dopunjuje i prijedložni sustav, navodi Raguž (1997: 115).

Ivo Pranjković prijedloge smatra svojevrsnim „potpadežima“. Naime, iako prijedlozi pripadaju suznačnim riječima, oni su izrazito sintaktičke naravi i „služe za konkretizaciju pojedinih kosih padeža“ (Pranjković 2013: 176).

Prijedlozi su, prema Ragužu, nepromjenjiva vrsta riječi koje u rečenici dolaze kao dopuna padežnome sustavu i koje pokazuju „različite gramatičke odnose među riječima unutar rečenice“ i u nekom padežnom obliku stoje ispred riječi (Raguž 1997: 116). Nominativ i vokativ u hrvatskome nemaju prijedloge. Ostali padeži, genitiv, dativ, akuzativ i instrumental, mogu biti s prijedlozima ili bez njih, a lokativ uvijek dolazi s prijedlogom (Raguž 1997: 116)

Silić i Pranjković (2005: 242) definiraju prijedloge kao nepromjenjive, suznačne riječi „kojima se upućuje na odnose među predmetima ili događajima“. Dijelev ih na neproizvedene i proizvedene. Neproizvedeni su prijedlozi *u, na, od, po, zbog* i dr., a proizvedeni prijedlozi mogu biti imenički oblici, glagolski prilozi te prijedložno-padežni izrazi (Silić i Pranjković 2005: 242–243).

Autori prijedloge dijele i s obzirom na njihov suodnos s padežima na dimenzionalne i nedimenzionalne. Glavno je svojstvo dimenzionalnih prijedloga mjerljivost (prostorno i vremensko značenje) dok nedimenzionalni obuhvaćaju logički kompleksnija značenja poput pripadnosti, sredstva, načina, uzroka, posljedice, uvjeta i dr. (Silić i Pranjković 2005: 244–248).

Prijedlozi uz akuzativ koje navode gramatike su: *kroz(a), niz(a), uz(a), u, na, o, po, za, pred(a), nad(a), pod(a), među i mimo* (Raguž, 1997: 117). Tri prijedložne pojavnice *kroz(a), niz(a) i uz(a)* mjesto otvaraju samo akuzativu dok se ostali slažu i s drugim padežima. Prema D. Ragužu prijedlozi se *u, na, o* i *po* slažu i s lokativom. Niz prijedloga: *za, pred(a), nad(a), pod(a) i među* slaže se i s instrumentalom, a prijedlog *mimo* dolazi još s genitivom (Raguž 1997: 118). Silić i Pranjković (2005: 244) navode još i prilog *izuzev(ši)* koji se slaže s genitivom. Također se slažu oko prijedloga koji se slažu s trima padežima, a to su: prijedlog *u* koji može stajati s akuzativom, genitivom i lokativom te prijedlog *za* koji se slaže s akuzativom, genitivom i instrumentalom.

Dramski tekst *Hana i Hana* broji 291 prijedlog. Promatramo li ih uz preostale suznačne pojavnice, prijedložne pojavnice čine 14,17% svih suznačnica. Promatramo li ih kao nepromjenjive pojavnice, tada prijedlozi zauzimaju drugo mjesto, odmah nakon priloga i čine 23% svih nepromjenjivih pojava. Prilikom raščlambe dramskoga testa utvrđeno je da tekst sadrži sedam različitih prijedložnih pojava koje se slažu s akuzativom: *u, na, za, kroz, među, uz i pod*. Također je utvrđeno da svaki prijedlog u nekoj rečenici u raščlanjenome predlošku može utjecati na oblik jedne pojavnice ili više njih, kao u primjerima iz teksta (primjeri 3–6):

- (3) Sudac (***kroz zube***): Ponovite!
- (4) Radim 24 sata na dan ***za sitne novce***!
- (5) ...planiramo ići ***na drugi medeni mjesec***.
- (6) Hana I: Gdje? ***U policiju? Bolnicu? Crkvu? Nebo? Groblje?***

U prvoj rečenici (primjer 3) prijedlog *kroz* utječe na oblik jedne pojavnice (*zubi*). U drugoj rečenici (primjer 4) prijedlog *za* utječe na oblik dviju pojava (*sitni novci*). Prijedlog

na u primjeru 5 utječe na oblik triju različitih pojava (drugi medeni mjesec) dok u posljednjoj rečenici (primjer 6) prijedložna pojava *u* utječe na čak pet različitih pojava (policiju, bolnicu, crkvu, nebo, groblje).

U tablici 18 prikazani su rezultati utjecaja prijedloga na oblik pojava. Broj se pojava na koje utječu prijedlozi kreće od najmanje jedne do najviše pet.

Tablica 18. Broj pojava na čiji oblik utječu prijedlozi.

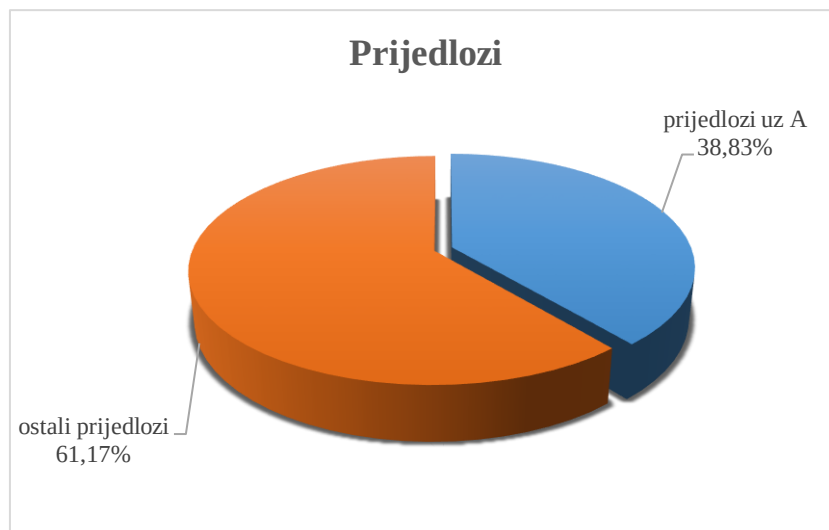
Broj pojava	Prijedlozi						
	u	na	za	kroz	među	uz	pod
<i>jedna</i>	41	25	16	4	0	1	1
<i>dvije</i>	10	8	3	0	1	0	0
<i>tri</i>	1	1	0	0	0	0	0
<i>pet</i>	1	0	0	0	0	0	0
ukupno	53	34	19	4	1	1	1

S obzirom na rezultate iz tablice 18 možemo utvrditi sljedeće: prijedlog *u* utječe na oblik jedne pojava 41 put, odnosno određuje akuzativni oblik 41 pojava. U deset pojavljivanja isti prijedlog utječe na oblik dviju pojava, što bi značilo da se prijedlog pojavljuje deset puta, ali pri tome utječe na oblik 20 različitih pojava. U jednome primjeru prijedlog *u* utječe istovremeno na oblik triju pojava te jednom na oblik čak pet različitih pojava.

Sljedeći je prijedlog *na*. U 25 pojavljivanja on utječe na oblik jedne pojava. Osam puta utječe na oblik dviju pojava, a jednom utječe na oblik triju pojava. Prijedložna pojava *za* 16 je puta utjecala na oblik jedne pojava, a tri puta na oblik dviju pojava. Prijedlog *kroz* utječe na oblik četiriju pojava.

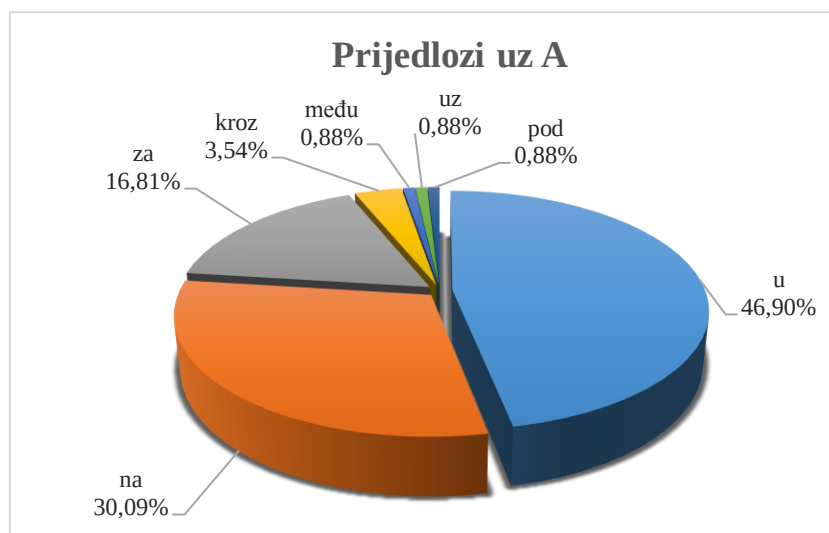
Ostali se prijedlozi pojavljuju rjeđe pa samim time i manje utječu na oblike pojava. Prijedložna se pojava *među* u dramskome tekstu slaže s akuzativom samo jednom i uvjetuje oblik dviju pojava. Prijedlozi *uz* i *pod* koji se slažu s akuzativom u raščlanjenome se tekstu pojavljuju jednom i također utječu na oblik samo jedne pojava.

Zbroj svih prijedložnih pojava koje u dramskome predlošku uvjetuju akuzativni oblik sklonjivih pojava iznosi 113. Dakle od ukupno 291 prijedloga njih 113 slaže se s akuzativom dok preostalih 178 pojava čine prijedlozi koji otvaraju mjesto drugim padežima. Udio prijedloga koji se slažu s akuzativom iznosi 38,83%, odnosno nešto više od trećine svih prijedloga u analiziranome predlošku otvara mjesto akuzativu (slika 20).

Slika 20. Zastupljenost prijedložnih pojavnica u drami *Hana i Hana* (N = 291).

Najzastupljeniji su prijedlozi *u*, *na* i *za* (slika 21). Prijedlog *u* zastupljen je s ukupno 53 pojavnice i čini udio od 46,90% svih prijedloga koji se slažu s akuzativom. Sljedeći je prijedlog *na* koji se pojavljuje 34 puta (30,09%). Treći je po zastupljenosti prijedlog *za* koji se pojavljuje 19 puta i čini udio od 16,81%. Prijedlog *kroz* u tekstu se pojavljuje četiri puta te stoga čini udio od 3,54%. Prijedlozi *među*, *uz* i *pod* pojavljuju se po jednom i čine udio od 0,88% svaki.

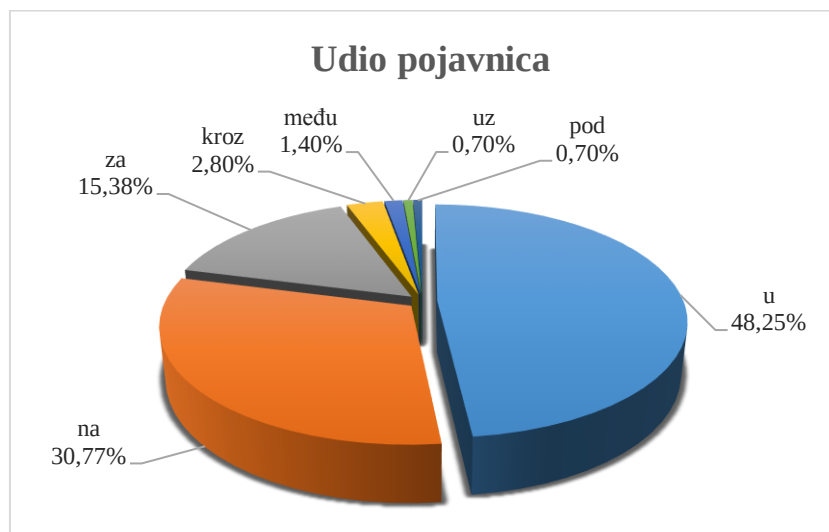
Slika 21. Zastupljenost prijedloga koji otvaraju mjesto akuzativu u drami *Hana i Hana* (N = 291).

Pošto je utvrđena zastupljenost prijedloga koji se slažu s akuzativom, određen je i broj pojavnica u akuzativu na čiji su oblik utjecali različiti prijedlozi (tablica 19).

Tablica 19. Broj pojavnica u akuzativu na čiji oblik utječu prijedlozi.

Prijedlozi uz akuzativ	u	na	za	kroz	među	uz	pod
Broj pojava	69	44	22	4	2	1	1

Raščlambom su utvrđene 143 pojavnice u akuzativu na čiji su oblik utjecali prijedlozi. Tablica 19, odnosno slika 22, ukazuju nam na najčešći prijedlog *u* koji je utjecao na oblik gotovo polovice pojava u akuzativu (69 pojava ili 48,25%).

Slika 22. Udio pojava u akuzativu čiji su oblik uvjetovali prijedlozi u drami *Hana i Hana*.

Sljedeći je prijedlog *na* koji je utjecao na oblik 44 pojavnice ili 30,77% pojava. Treći je po čestoti prijedlog *za* koji je utjecao na oblik 22 pojavnice ili 15,38%. Sljedeći je prijedlog *kroz* koji je utjecao na oblike četiriju pojava ili 2,80% svih pojava u akuzativu kojima mjesto otvara neki od prijedloga. Ostali su prijedlozi utjecali na oblike nekoliko riječi – prijedlog *među* na oblik 2 pojavnice (1,40%), a *uz* i *pod* utjecali su na oblik jedne pojavnice (0,70%).

2.4.1.1. Zastupljenost prijedloga u Čestotniku

Željeli smo provjeriti i redoslijed prijedloga koji otvaraju mjesto akuzativu u *Čestotniku* (1999). *Čestotnik* obuhvaća Mogušev milijunski korpus koji čini pet stilski različitih vrsta tekstova – proza, stihovi, novinski, dramski i udžbenički tekstovi. U prozi se izbor radova kretao od Krleža do Krste Špoljara i Čede Price, u poeziji od D. Tadijanovića do J. Pupačića, a novinski podkorpus se sastoji od tekstova iz *Vjesnika*, *Slobodne Dalmacije*, *Novoga lista*, *Glasa Slavonije*, *Borbe* te *Večernjega lista* od 1975 do 1977. godine, a udžbenički su tekstovi preuzeti iz 58 udžbenika koji su se u ono vrijeme upotrebljavali u završnim razredima srednjih škola.

Cjeloviti korpus nakon računalne obrade broji ukupno 952327 pojava (Moguš, Bratanić i Tadić 1999: 9–11).

Prijedložne pojavnice u *Čestotniku* nisu raščlanjene s obzirom na padež s kojim se slažu te je stoga rezultatima ovoga istraživanja koje obuhvaća samo prijedloge (*u*, *na*, *za*, *pod*, *među*) koji se slažu s akuzativom pridodan broj prijedložnih pojava koje se slažu (i) s drugim prijedlozima – s lokativom (*u* i *na*), instrumentalom (*za*, *pod* i *među*) i s genitivom (*u* i *za*). Usporedni su rezultati prikazani u tablici 20.

Tablica 20. Zastupljenost prijedloga u *Čestotniku* i drami *Hana i Hana*.

Prijedlog	Rang	Broj prijedložnih pojava		Rang
		<i>Čestotnik</i>	<i>Hana i Hana</i>	
<i>u</i>	3	27.261	144	1
<i>na</i>	6	13.375	49	2
<i>za</i>	9	8.320	21	3
<i>pod</i>	84	1.071	3	5
<i>uz</i>	98	942	1	7
<i>kroz</i>	120	794	4	4
<i>među</i>	139	628	2	6

Redoslijed je pojavljivanja prijedloga u *Čestotniku* slijedio zastupljenost iz čega možemo zaključiti da je najčešća prijedložna pojava *u* koja je zauzela treće mjesto u *Čestotniku* odnosno prvo mjesto u tablici s rezultatima raščlambe dramskoga teksta. Dakle to je najčešća prijedložna pojava u oba korpusa. Zanimljivo je da se redoslijed sljedeća dva prijedloga (*na* i *za*) također podudara. Na četvrtome se mjestu u *Čestotniku* pojavljuje prijedlog *pod* dok se u drami kao četvrti prijedlog pojavljuje prijedlog *kroz* (u *Čestotniku* šesti u poretku). Prethodno se spomenuti prijedlog *pod* u drami nalazi na petome mjestu dok isto mjesto u *Čestotniku* zauzima prijedlog *uz*. Prijedlog *uz* zauzima posljednje mjesto u dramskome tekstu dok isto mjesto u *Čestotniku* zauzima prijedlog *među* (u drami je na šestome mjestu). Iz navedenoga slijedi da je poredak prijedloga u drami: *u*, *na*, *za*, *kroz*, *pod*, *među* i *uz* odnosno u *Čestotniku*: *u*, *na*, *za*, *pod*, *uz*, *kroz* i *među*.

Rezultati daju zanimljive podatke o zastupljenosti dvaju prijedloga (*uz* i *kroz*) koji se slažu samo s akuzativom. Pretpostavilo se da će njihova zastupljenost u *Čestotniku* biti manja jer se slažu samo s jednim padežom, akuzativom, ali ipak u dramskome se tekstu prijedlog *kroz* pojavljuje na četvrtome mjestu (ukupno 4 pojavljivanja), a prijedlog *uz* na posljednjem mjestu

s jednim pojavljivanjem u tekstu. Prijedlog *među* slaže se još (i) s instrumentalom pa je također zanimljivo da se u oba korpusa nalazi na kraju.

Kao što je navedeno, rezultatima je ovoga istraživanja pridodan broj prijedložnih pojava koje se osim s akuzativom slažu (i) s drugim prijedlozima – s lokativom (*u* i *na*), instrumentalom (*za*, *pod* i *među*) i s genitivom (*za*). Od ukupno 144 prijedložne pojavnice *u* njih 53 slaže se s akuzativom, a preostalih 61 s lokativom. Od 49 prijedloga *na* 34 ih se slaže s akuzativom, a 15 također s lokativom. Prijedlog *za* slaže se s tri padeža, od kojih u 19 primjera s akuzativom, jednom s genitivom i jednom s instrumentalom. Još se s instrumentalom slažu prijedlozi *među* (jedna pojava) i *pod* (dvije pojavnice).

2.5. Semantičke uloge akuzativa

Kosi padeži imaju vrlo raznolike službe, od različitih rečeničnih članova (objekt, priložna oznaka, dio predikata i sl.) do zavisnih sastavnica različitih spojeva riječi i rečeničnih članova (objekta, priložne oznake, nesročnoga atributa, apozicije) navode Silić i Pranjković (2005: 200–201).

U nastavku će se rada, na temelju rezultata raščlambe, razmotriti specifična značenja i uloge besprijedložnoga i prijedložnoga akuzativa, odnosno prototipna i rubna značenja akuzativa koja su sadržana u dramskome tekstu. Cjelokupna će analiza semantičkih uloga akuzativa biti načelno strukturirana prema podjelama u *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Silić i Pranjković 2005: 223–230) unutar poglavlja koje donosi iscrpnu podjelu značenja i funkcija kosih padeža, a po potrebi će se rabiti i *Praktična hrvatska gramatika* Dragutina Raguža (1997).

2.5.1. *Besprijedložni akuzativ*

Prema Siliću i Pranjkoviću (2005: 223) temeljno je značenje akuzativa „granična direktivnost, tj. odnos među dvama predmetima u kojem jedan predmet, kakav njegov dio ili prostor u njegovoj blizini služe kao cilj kretanja ili kakve druge aktivnosti vezane za drugi predmet“.

U gramatikama (Silić i Pranjković 2005, Raguž 1997) se navode sljedeće vrste besprijedložnoga akuzativa s obzirom na značenja i funkcije: akuzativ izravnoga (direktnoga) objekta kao dopuna prijelaznim glagolima, izravno uključen u radnju spominje se kao

najvažnija funkcija akuzativa bez prijedloga, zatim slijedi vremenski akuzativ, akuzativ mjere, akuzativ s infinitivom i načinski akuzativ (Silić i Pranjković 2005: 223–224). Raguž u svojoj gramatici ne spominje posljednje dvije vrste (funkcije) akuzativa.

Od spomenutih su vrsta u dramskome tekstu zastupljene dvije: akuzativ izravnoga objekta s funkcijom predmeta radnje i akuzativ mjere. Udio akuzativa u dramskome tekstu iznosi 33,59% s 869 pojava, od kojih je 726 pojava bez prijedloga, odnosno 83,54%.

Tablica 21. Zastupljenost značenja besprijedložnoga akuzativa u drami *Hana i Hana*.

Značenja akuzativa bez prijedloga	Broj primjera
izravni objekt (predmet radnje)	561
mjera	12
ukupno	573

Raščlambom ukupno 726 pojava u besprijedložnome akuzativu, odnosno 573 primjera (tablica 21) utvrđeno je da značenje radnje ima 561 primjer²¹ (97,91%), a značenje mjere 12 primjera (2,09%). Dakle besprijedložni se akuzativ uglavnom rabi u značenju predmeta radnje (slika 23). Ostala poznata značenja besprijedložnoga akuzativa, osim značenja količine (mjere), u drami *Hana i Hana* nisu utvrđena.

Slika 23. Značenjska zastupljenost besprijedložnoga akuzativa u drami *Hana i Hana*.

²¹ Broj pojava besprijedložnoga akuzativa razlikuje se od broja njegovih značenjskih uloga jer one mogu biti izrečene s jednom pojavom ili s više njih.

Značenje predmeta radnje u dramskome je predlošku najzastupljenije od svih značenja besprijedložnoga akuzativa, a pojavljuje se u sljedećim primjerima (7–16)²²:

- (7) *Hana je u crnoj svečanoj haljini, obukla je **lijepo crne samostojeće čarape**, oko vrata joj je mekani crni šal, a Hana II je u elegantnom crnom, muškom odijelu s ljubičastom kravatom.*
- (8) *Hana II (prijeteći): To će zakomplicirati **situaciju**.*
- (9) *Hana II (vragolasto): Da, da, zarazili su **te**, ali ja sam tvoja hitna pomoć, znam **tvoju dijagnozu**.*
- (10) *Hana I: Želudac **me** boli...*
- (11) *Sanjam **nešto lijepo**, ali s tobom ne ću podijeliti **svoj san**.*
- (12) *Hana II: U strašnoj smo zemlji opasnih vukova, došao je vuk pojesti **janje**, bit će krvi do koljena... trebaš **me**?*
- (13) *...(oponaša **teško muško disanje**)...*
- (14) *Veže si **crni šal** preko očiju, nijemi govor, otvara **usta** ali riječi ne izlaze van, samostojećom čarapom veže si **noge**... ulazi Časna sestra nježnog govornog tona.*
- (15) *Sjajno sam, evo baš **se** sređujem, jučer sam kupila **ludu haljinu**, jako sam zadovoljna, ludo mi stoji!*
- (16) *Koliko puta gledamo **ovu predstavu**?*

Značenje mjere (količine) objašnjava 12 primjera unutar dramskoga predloška, kao u (17–22):

- (17) *Zakasnila sam **jednu minutu**!*
- (18) *Časna sestra (poput djeteta): Ja sam jednom progutala **cijelu knedlu** sa šljivom, bilo je i krušnih mrvica, koštica mi je dugo stajala u grlu.*
- (19) *Hana I (leži, pjeva **jedan ton**)...*
- (20) *Jesi li platila **sve račune**?*

²² Navode se samo neki primjeri.

(21) *Izdaje me i moje tijelo, već sam izborana, a imam tek **trideset tri godine**.*

(22) *Susjed ima **tri bombe**, ukrast ću mu **jednu**.*

2.5.2. Prijedložni akuzativ

Prema Ragužu (1997) s akuzativom se slaže 13 prijedloga koji su prethodno navedeni u radu. Akuzativ s prijedlozima pojavljuje se u različitim značenjima i vezuje za kretanje i graničnu direktivnost, odnosno dostizanje cilja (Silić i Pranjković 2005). Pošto je utvrđena zastupljenost prijedloga uz akuzativ i broja pojava na čiji su oblik ti prijedlozi utjecali, u ovome su potpoglavlju rada određena i značenja prijedložno-padežnih izraza²³.

Tablica 22. Značenjska zastupljenost prijedložnoga akuzativa u drami *Hana i Hana*.

Značenja prijedložnog akuzativa	Prijedlozi uz akuzativ							Ukupno primjera
	u	na	za	kroz	uz	pod	među	
<i>cilj (granična direktivnost)</i>	43	16				1		60
<i>način</i>	10	7		3	1			21
<i>namjena</i>			14					14
<i>neizravni objekt</i>		7						7
<i>mjera</i>		3	2					5
<i>nastojanje (usmjerenost)</i>			2					2
<i>vrijeme</i>		1						1
<i>prostor</i>							1	1
<i>prolazak (probijanje)</i>				1				1
<i>doticanje(povezivanje)</i>			1					1
ukupno prijedloga	53	34	19	4	1	1	1	113

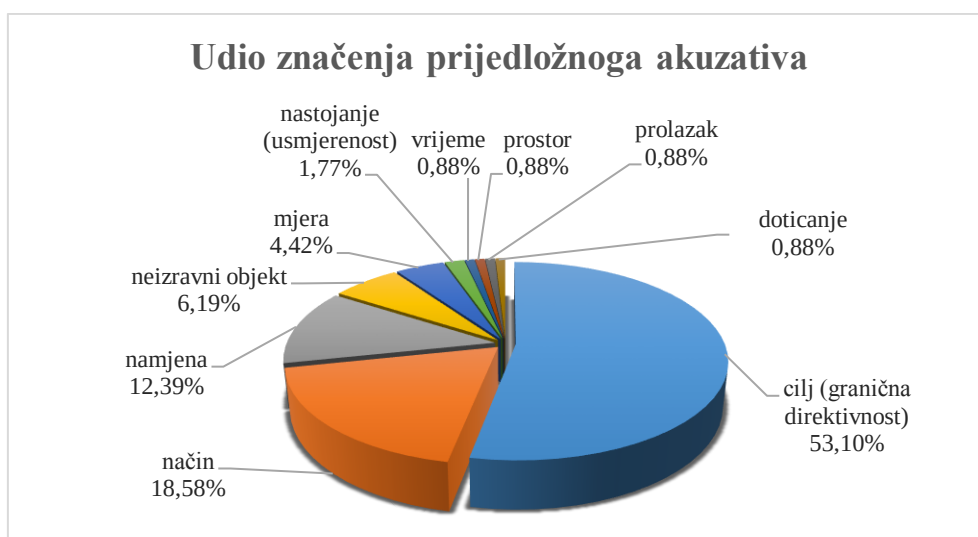
Prijedložni akuzativ u dramskome tekstu čine 143 pojavnice ili 16,46% njih. U ovome je istraživanju raščlanjeno sedam prijedloga koji se slažu s akuzativom od kojih dva dolaze samo s akuzativom (*kroz* i *uz*), a ostali (i) s drugim padežima – prijedlog *u* s genitivom i lokativom, prijedlog *na* s lokativom, *za* s genitivom i instrumentalom te prijedlozi *pod* i *među* s instrumentalom.

Pregled značenjske zastupljenosti prijedložnoga akuzativa prikazan je u tablici 22. U prvome su stupcu sadržana sva značenja prijedložnoga akuzativa koja su zastupljena unutar

²³ Broj pojava u akuzativu na čiji su oblik utjecali prijedlozi (tablica 19) razlikuje se od broja značenjskih uloga pojedinoga prijedloga jer se neki prijedložno-padežni izrazi sastoje od više riječi (pojavnica).

dramskog teksta *Hana i Hana*, a to su: cilj, način, namjena, neizravni objekt, mjera, nastojanje (usmjerenost), vrijeme, prostor, prolazak i doticanje. Posljednji stupac pokazuje ukupan broj primjera koji sadrže određeno značenje prijedložnoga akuzativa dok posljednji redak u tablici daje uvid u zastupljenost pojedinoga prijedloga koji otvara mjesto akuzativu.

Značenja su prijedložnoga akuzativa u tablici 22 poredana po čestoti iz čega proizlazi kako najviše primjera označava cilj, njih 60, odnosno 53,10% (slika 24). Značenje cilja kretanja objašnjavaju dva najzastupljenija prijedloga *u* i *na*. Čak 45 primjera dolazi s prijedlogom *u*, a 16 primjera s prijedlogom *na*. Samo jedan primjer s prijedlogom *pod* objašnjava značenje cilja.

Slika 24. Značenjska zastupljenost prijedložnoga akuzativa u drami *Hana i Hana*.

Od ukupno 18,58% primjera koji znače način, gotovo polovica ih se pojavljuje s prijedlogom *u*, a ostatak s drugim prijedlozima – 7 primjera s prijedlogom *na*, 3 primjera s prijedlogom *kroz* te jedan primjer s prijedlogom *uz*.

Sljedeće je značenje prijedložnoga akuzativa po čestoti značenje namjene. Namjena čini ukupno 12,39% svih značenja prijedložnoga akuzativa s 14 primjera. Značenje namjene imaju prijedložno-padežni izrazi s prijedlogom *za*.

Ostala su značenja (neizravni objekt, mjera, nastojanje, vrijeme, prostor, prolazak, doticanje) manje zastupljena i čine manje od 10% svih značenja prijedložnoga akuzativa.

Značenje neizravnoga objekta pojavljuje se unutar 7 primjera koji dolaze s prijedlogom *na* (6,19%). Značenje mjere objašnjava 5 primjera ili 4,42%. Značenje nastojanja (usmjerenosti) pojavljuje se u dva primjera (1,77%). Samo po jedan primjer donosi preostala

značenja: značenje vremena događanja, značenje prostora kao cilja kretanja, značenje prolaska (probijanja) i značenje doticanja. Udio svakoga od njih iznosi 0,88%.

Navedena su značenja u nastavku dodatno objašnjena i oprimjerena rečenicama iz dramskoga teksta. Objašnjenja prate podjelu značenja s obzirom na prijedloge uz akuzativ prema Siliću i Pranjkoviću (2005).

2.5.2.1. Akuzativ s prijedlogom kroz

Prijedlog *kroz* jedan je od prijedloga koji se slažu samo s akuzativom. U dramskome tekstu taj prijedlog utječe na oblik četiriju pojava i pritom ima dva različita značenja.

Silić i Pranjković (2005) navode nekoliko različitih značenja akuzativa s prijedlogom *kroz*: probijanje, vrijeme (vremenska protežnost), mjera vremena, način, uzrok i usmjerenost kretanja. Osnovno je značenje akuzativa s prijedlogom *kroz* probijanje, odnosno prolazak jednoga predmeta s jedne strane na drugu stranu drugoga predmeta (Silić i Pranjković 2005: 224) koje nalazimo i u primjeru (23) iz dramskoga teksta:

(23) *Pokretni bijeli zid u obliku školjke **kroz koji** se može prolaziti.*

Često akuzativ s prijedlogom *kroz* znači i način koji također pronalazimo u dramskome tekstu u primjerima (24) i (25):

(24) *Sudac (**kroz zube**): Ponovite!*

(25) *Hana II (plješće **kroz smijeh**)...*

2.5.2.2. Akuzativ s prijedlogom uz

Uz je prijedlog koji se također pojavljuje samo s akuzativom. U tekstu se pojavljuje samo u jednom značenju, a to je načinsko značenje koje prema Siliću i Pranjkoviću (2005: 225) dolazi s manjim ili većim stupnjem frazeologičnosti, a nalazimo ga samo u jednom primjeru (26):

(26) *Leđa **uz leđa**.*

2.5.2.3. Akuzativ s prijedlogom u

Prijedlog *u* najzastupljeniji je prijedlog unutar dramskoga teksta. Pojavljuje se čak 53 puta, a utječe na oblik 69 sklonjivih pojava što čini 48,25% pojava prijedložnoga akuzativa.

Moguća su značenja akuzativa s prijedlogom *u*: granična direktivnost usmjerena na unutrašnjost nekog predmeta, odnosno cilj kretanja koji se nalazi u unutrašnjosti nečega, zatim vrijeme, tj. vremenski odsjeci koji se ponavljaju ili mjera (količina) vremena. Također označuje i način (Silić i Pranjković 2005: 227).

Iz tablice 22 vidljivo je kako u 43 primjera prijedlog *u* s akuzativom označuje graničnu direktivnost usmjerenu prema nekoj unutrašnjosti, kao u (27–36).

- (27) *On uvijek gleda u prozore...*
- (28) *Pa ako ne mogu pobjeći u san, idem malo u... hladnjak!*
- (29) *Da sam krenula ovim putem, ovaj sigurno vodi u romantični svijet oblaka, ovaj u cirkus, a ovaj u... Ništa!*
- (30) *Idemo u zatvor!*
- (31) *Poklopac školjke moram zatvoriti jer pozitivna energija odlazi u kanalizaciju!*
- (32) *Hana I: Oči vode u dušu.*
- (33) *Hana I: Moram u nešto vjerovati!*
- (34) *Hana II: Napravila si dosta pogriješaka, ali dobro došla u spoznaju!*
- (35) *Vjeruješ li u snove?*
- (36) *Nisam te zvala u svoj san!*

Prijedlog *u* s akuzativom može označavati i način kao u primjerima (37–42). To se značenje uz prijedlog *u* javlja u deset primjera u drami.

- (37) *Govor u glas.*
- (38) *Ljudi se razvijaju u majmunicu!*
- (39) *....(krik pretvara u sirenu hitne pomoći)...*

- (40) *Pretvoriš se **u bebu**.*
- (41) *...(riječi se pretvaraju **u stilizirane široke udarce**, Hana I sve mlohavo podnosi)...*
- (42) *...(Hana I nekoliko sekundi bulji **u prazno**, svemirska odluka je tu, široko sve gleda oko sebe, počinje tući Hanu II)...*

2.5.2.4. Akuzativ s prijedlogom *na*

Prijedlog *na* drugi je po zastupljenosti s ukupno 34 prijedložne pojavnice koje utječu na oblik 44 sklonjivih pojavnica ili na 30,77% njih.

U analiziranome dramskom tekstu prijedlog *na* ima najviše različitih značenja: cilj kretanja, značenje načina, značenje neizravnog objekta, značenje mjere te vremensko značenje. U primjerima (43–48) prijedlog *na* označava cilj kretanja. Značenje cilja kretanja pojavljuje se u 16 primjera unutar dramskoga predloška.

- (43) *Idemo **na razgovor**!*
- (44) *Hana II stavlja kapu policajca **na glavu**.*
- (45) *Ne mogu prljava **na put**!*
- (46) *Svi ćete doći **na red**...*
- (47) *Hana II (ironično): U pomoć, u pomoć pregazio me je auto, posao, svijet, a ništa i ja moram **na rehabilitaciju**...*
- (48) *Muž mi se sinoć napio, pobjegla sam **na ulicu**.*

Prijedložno-padežni izraz *na* + akuzativ može imati i značenje načina, kao u (49). U tekstu značenje načina ima 7 primjera s prijedlogom *na*.

- (49) *Igraj **na kartu otvorenosti**.*

Silić i Pranjković za sljedeće značenje ne daju konkretan naziv već navode kako postoji dosta glagola koji traže dopunu (neizravni objekt) u akuzativu s prijedlogom *na*, npr. *misliti*, *ljutiti se*, *paziti*, *odgovarati* (2005: 226). Takav primjer navodimo u (50). Dragutin Raguž u *Praktičnoj hrvatskoj gramatici* ovo značenje naziva značenjem indirektnoga objekta (1997: 143).

(50) *Kada ćeš odgovoriti **na pitanja** koja sam ti postavila?*

Prijedlog *na* + akuzativ rabi se i u značenju mjere, a u dramskome se tekstu to značenje pronalazi u trima primjerima. U primjeru (51) mjera je određena brojem, a u primjeru (52) količinskim izrazom:

(51) *Imala si pravo **na još jednu pogriješku** jer ljudi griješe!*

(52) *Imam vremena **na pretek**.*

Uz imenice kojima se imenuju vremenski odsječci prijedlog *na* s akuzativom može označavati i točno vrijeme kakva događanja (Silić i Pranjković 2005: 226), kao u primjeru (53) iz teksta:

(53) *Moram se priviknuti **na datum** u mjesecu, **dan** u tjednu, i ne uspijevam, ništa nije pod mojom kontrolom, moram se orijentirati.*

Uz navedena značenja prijedlog *na* s akuzativom može označavati i kakav uzdignut položaj ili ustanovu, a također se rabi i u značenju namjene ili atributa. Raguž uz ostale navodi i značenje sličnosti (1997: 142).

2.5.2.5. Akuzativ s prijedlogom *za*

Prijedlog *za* u dramskome je tekstu treći po čestoti. Pojavljuje se 19 puta i utječe na oblik 22 pojavnice što u postotcima čini 15,38% prijedložnoga akuzativa.

Akuzativ s prijedlogom *za* u gramatikama (Silić i Pranjković 2005, Raguž 1997) ima različita značenja među kojima su: prostorno značenje, značenje doticanja, značenje smjera (pravca kretanja), vremensko značenje, značenje mjere (količine), značenje zamjene, značenje namjene, značenje usmjerenosti, značenje uzroka.

U dramskome tekstu prijedlog *za* s akuzativom ima četiri različita značenja. U 14 primjera označava namjenu, kao u (54–58), jedno od najčešćih značenja. U dva primjera označava mjeru (količinu vremena), vidljivo u (59), a u jednome doticanje, odnosno povezivanje dvaju predmeta, kao u primjeru (60):

(54) *Sudac: U sudnicu **za razvod** braka!*

(55) *Hana I: Nisam spremna **za posjet**, ne, molim te!*

- (56) *Odmah sam se željela udati **za tebe**.*
- (57) *Imate li dovoljno podataka **za** ispuniti **formular**?*
- (58) *Radim 24 sata na dan **za sitne novce**!*
- (59) *Oprosti, samo da ti kažem neko će ti lupati na ulaznim vratima **za četiri sekunde**, i znaš naša pekarnica se pretvorila u kineski šop, kako smo voljele krofne s čokoladom!!!*
- (60) *Hana I (hvata se **za trbuh**): Nestrpljiva sam i vrti mi se.*

Prijedložno-padežni izraz prijedlog *na* + akuzativ u tekstu se pojavljuje i u značenju usmjerenosti ili nastojanja koje u gramatici spominje Raguž (1997: 146), a koje je prikazano u primjerima (61 i 62).

- (61) *Ovo je **za rat**!*
- (62) *Nema razloga **za strah**, anđeo je s tobom.*

2.5.2.6. *Akuzativ s prijedlogom među*

Prema Siliću i Pranjkoviću prijedlog *među* s akuzativom označuje prostor ili predmet kao cilj kretanja ili neke druge aktivnosti koji je okružen drugim predmetima. Akuzativ pritom dolazi u množini ili u obliku zbirne imenice (2005: 228). U dramskome tekstu prijedlog *među* s akuzativom označuje prostor u jednome primjeru (63):

- (63) *Idi **među šarenu publiku** i otvori se.*

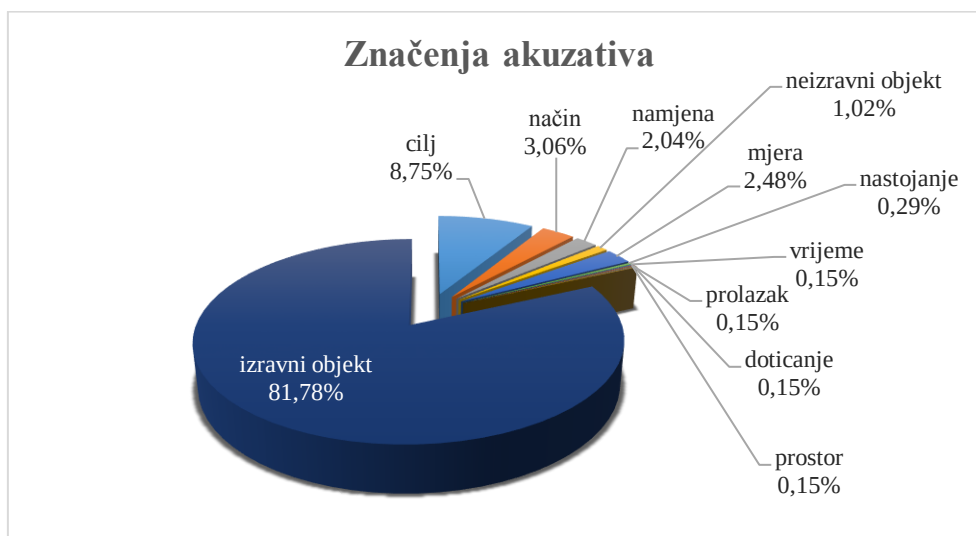
2.5.2.7. *Akuzativ s prijedlogom pod*

S prijedlogom *pod* akuzativ može imati dva značenja. Može označavati mjesto kao cilj kretanja ili neke druge aktivnosti koja se nalazi u donjem dijelu ili ispod kakva predmeta označena akuzativom, a može označavati i vrijeme, ali tada dolazi s imenicama koje imenuju završne, krajnje dijelove vremenskih odsječaka (Silić i Pranjković 2005: 228).

U raščlanjenome tekstu prijedlog *pod* s akuzativom označuje mjesto kao cilj kretanja u jednom primjeru (64):

- (64) *Idem se baciti **pod vlak**!*

Nakon objašnjenja pojedinih značenja akuzativa u raščlanjenome dramskome tekstu donosi se udio svih značenja prijedložnoga i besprijedložnoga akuzativa (slika 25).

Slika 25. Značenja akuzativa u drami *Hana i Hana*.

Na slici 25 očigledno je da je najzastupljenije značenje akuzativa predmet radnje (izravni objekt) koje čini čak 81,78% svih značenja akuzativa. Druga značenja objašnjavaju preostalih 18,22% značenja akuzativa. Značenja cilja kretanja ima udio od 8,75% čime je to značenje drugo po zastupljenosti. Značenje načina treće je po zastupljenosti s ukupno 3,06%. Sljedeće je značenje mjere koje ukupno čini 2,48% svih značenja akuzativa. Udio značenja namjene iznosi 2,04%, dok udio značenja neizravnoga objekta čini 1,02%. Ostala su značenja slabo zastupljena i udio im je manji od 1%: značenje nastojanja 0,29%, a značenje prolaska, prostora, vremena i doticanja samo 0,15%.

Spominjući akuzativ mjere, valjalo bi naglasiti kako se u hrvatskome jeziku imenice koje označuju mjeru sve češće pojavljuju u akuzativu kako navodi Ivana Matas Ivanković (2008), iako bi se na tome mjestu sintaktički trebao nalaziti drugi padež. Takav primjer akuzativa naziva se okamenjenim ili skamenjenim akuzativom. Problemom okamenjenoga akuzativa Matas Ivanković bavi se u svome radu „Koliko je akuzativ mjere okamenjen“ (2008). Autorica navedeni izraz objašnjava riječima Vinka Grubišića:

„Znači kad bilo koji prijedlog prethodi skamenjen u akuzativu u koji je uključen i neki promjenjivi broj, čitav izraz ostaje u akuzativu.“ (Grubišić 1994: 81 prema Matas Ivanković 2008: 256)

Iz dramskoga je predložka izdvojen sljedeći primjer okamenjenoga akuzativa (65):

(65) *Zar ne vidite taj red, sklad, savršeno redno živim, zapravo sam trebala ići u redovnice, **s tri godine** sam znala molitvu o anđelima.*

Prijedlog s prema gramatikama mjesto otvara genitivu ili instrumentalu, međutim, u primjeru iz dramskoga teksta prijedlog s prethodi akuzativu (*godine*) kojem je pridružen i broj tri. S obzirom na prethodni primjer Grubišić nadalje smatra:

„Zapravo bi hrvatske slovnice trebale napominjati da se prijedlog 's(a)' upotrebljava s trima padežima: s genitivom, akuzativom i instrumentalom. Upravo ne spominjući takve uporabe prijedloga slovnice izbjegavaju čitavo područje nesporazuma glede 'skamenjenih akuzativa'.“ (Grubišić 1994: 81 prema Matas Ivanković 2008: 258)

S posljednjom se sugestijom Vinka Grubišića Matas Ivanković ne slaže jer ovakve konstrukcije, smatra autorica, utječu na gubitak osnovnoga morfološkog obilježja imenica, a samim time i na njihovu nedvojbenu pripadnost vrsti riječi (Matas Ivanković 2008).

Uzrok sve češće upotrebe okamenjenoga akuzativa u jeziku valja tražiti u utjecaju razgovornoga jezika na ostale funkcionalne stilove, a naročito na književnoumjetnički stil, odnosno dramski podstil, koji preuzima brojne elemente razgovornoga stila, među ostalima i pojednostavljivanje gramatičkih i jezičnih konstrukcija.

2.5.3. Zastupljenost padežnih značenja u drugim istraživanjima

Marijana Bašić i Zrinka Jelaska (2013) u svome su istraživanju utvrđivale zastupljenost padežnih značenja u hrvatskome jeziku. Nakon što su odredile padeže i utvrdile njihovu zastupljenost, autorice su utvrdile i zastupljenost prototipnih uloga svakoga padeža u odnosu na ostale uloge, a potom i zastupljenost prijedloga uz padeže, broj pojava na čiji su oblik utjecali prijedlozi te naposljetku i značenja prijedložno-padežnih izraza. Iz istraživanja su za potrebe usporedbe preuzeti samo rezultati vezani uz akuzativ (prijedložni i besprijedložni).

Udio je akuzativa u odabranoj građi bio 20,82% (1489 pojava). Značenje predmeta radnje (temeljno, prototipno značenje akuzativa) imalo je 64,61% pojava u akuzativu dok je ostalim ulogama pripalo 35,39% pojava. Bašić i Jelaska u istraživanju su raščlanile samo tri

najzastupljenija prijedloga (*na*, *za*, *u*) koji pokrivaju 18,94% značenja akuzativa u raščlanjenoj građi. Ako se tome pridoda značenje predmeta radnje udio iznosi 83,55%. Autorice su navele kako druga značenja tih prijedloga te ostali prijedlozi čine 14,30% značenja akuzativa, a ostala značenja ima 2,15% pojava (Bašić i Jelaska 2013: 303, 306).

3. ZAKLJUČAK

Jezik suvremenoga hrvatskog dramskog teksta *Hana i Hana* brojnim stilskim značajkama sliči razgovornom što potvrđuju jednostavne, kratke rečenice dijaloga koje podsjećaju na svakodnevni razgovor. Unutar pojednostavljenih rečenica autorica M. Perić Kraljik rabi i riječi poput: *dostavljač pice, neko, niko, bi (za 1. l. jd.), kineski šop, krofne* koje su očigledno preuzete iz razgovornoga jezika i umetnute u dramski dijalog. Uz navedeno tekst sadrži i usklrike, njih ukupno 35, kao i skupine glasova koji ne nose značenje, tzv. „ne-riječi“. Svi su navedeni elementi zajednički i svakodnevnom dijalogu zbog čega se može reći kako dramski tekst jezikom oponaša razgovorni stil.

Početna je pretpostavka bila da bi se udio vrsta riječi, padeža i padežnih značenja u dramskome predlošku mogao razlikovati od rezultata sličnih istraživanja s obzirom na vrstu raščlanjivane građe, odnosno stil teksta. Nakon istraživanja možemo zaključiti kako je pretpostavka uglavnom potvrđena. Uspoređujući vrste riječi u stilski različitim vrstama tekstova, uočena je velika zastupljenost imenica i glagola u različitim korpusima (*Čestotnik*, evanđelja, učenički literarni i novinarski radovi), međutim zanimljivo je da su glagoli bili najzastupljeniji upravo u dramskome predlošku. Među najmanje zastupljenim vrstama riječi pojavljuju se brojevi (s najmanjim udjelom), čestice i veznici. Valja istaknuti da su u ostalim vrstama tekstova veznici bili zastupljeniji od čestica dok je u dramskome tekstu rezultat obrnut. Štoviše udio je veznika u dramskome tekstu upola manji u odnosu na druge tekstove. Razlog je tomu već spomenuto 'oponašanje' razgovornoga jezika koji se koristi kratkim i jednostavnim rečenicama.

Ovime je istraživanjem potvrđena pretpostavka da će akuzativ, uz nominativ, biti jedan od najučestalijih padeža u dramskome predlošku. Prethodna su istraživanja, temeljena na stilski različitim vrstama tekstova, već potvrdila da je akuzativ jedan od padeža kojim se najčešće koristimo. Osim toga ovim je istraživanjem utvrđena velika zastupljenost akuzativa unutar raščlanjivanoga dramskog teksta. Naime, u dramskome se tekstu akuzativ pojavljuje u 869 sklonjivih pojava, odnosno u 33,59% svih sklonjivih pojava. Od ukupnoga broja pojava koje dolaze u akuzativu, njih 726 dolazi u besprijedložnome akuzativu (83,54%), a 143 ili 16,46% u prijedložnome akuzativu. U odnosu na rezultate zastupljenosti akuzativa u drugim vrstama tekstova (rasprava, lirika, proza) kojima smo se služili radi usporedbe s rezultatima našega istraživanja, akuzativ je u dramskome predlošku najzastupljeniji.

S obzirom na rezultate drugih istraživanja provedenih na različitim vrstama tekstova uočen je veći udio nominativa, akuzativa, ali i genitiva te minimalan udio vokativa. Iako se pretpostavljalo da će zastupljenost vokativa u dramskome predlošku biti veća u odnosu na druge vrste tekstova, istraživanje nije potvrdilo početnu pretpostavku. Naime vokativ je zastupljeniji u lirskome negoli u dramskome tekstu. Među slabije se zastupljenim padežima pojavljuju još lokativ i instrumental.

Prijedlozi dolaze kao dopuna padežnome sustavu i pokazuju gramatičke odnose među riječima unutar rečenice. Dramski tekst *Hana i Hana* broji 291 prijedlog, od kojih se njih 113 slaže s akuzativom i čine 38,83% svih prijedloga. Prilikom raščlambe utvrđeno je 7 različitih prijedloga koji se slažu s akuzativom, a to su: *u*, *na*, *za*, *kroz*, *među*, *uz* i *pod*. Najzastupljenija su među njima tri prijedloga: *u*, *na* i *za* koji uz temeljnu ulogu pokrivaju najveći udio značenja akuzativa.

Temeljna, prototipna uloga akuzativa, odnosno uloga predmeta radnje u dramskome je predlošku najzastupljenija od svih akuzativnih uloga (81,78%). Taj se rezultat slaže s rezultatima drugih istraživanja temeljenih na različitim vrstama tekstova. Najčešći se prijedlozi u dramskome predlošku, prijedlozi *u* i *na*, pojavljuju u ulogama cilja kretanja (8,75%), značenju načina (3,06%) i značenju mjere (ukupno sa značenjem mjere besprijedložnoga akuzativa čine 2,48%) te zajedno s ulogom predmeta radnje čine 96,07% svih značenja akuzativa. Ostala značenja koja ima akuzativ s prijedlozima su značenje namjene, neizravnoga objekta, nastojanja, prostorno i vremensko značenje te značenje doticanja i prolaska. Ovaj rezultat ne potvrđuje početnu pretpostavku o različitom udjelu padežnih značenja jer je rezultat zastupljenosti akuzativnih značenja sličan rezultatima drugih istraživanja temeljenih na različitim vrstama tekstova.

Uz veliku je učestalost akuzativa utvrđena i pojava njegova širenja u suvremenome jeziku u primjerima gdje bi sintaktički trebao stajati drugi padež, a kao primjer iz dramskoga teksta navodi se okamenjeni akuzativ. Taj se gramatički slučaj pripisuje širenju razgovornoga stila, odnosno njegovu prodoru u ostale stilove, u ovome slučaju, dramski podstil.

Dobivene rezultate zastupljenosti akuzativa i njegovih značenjskih uloga valjalo bi dodatno provjeriti na opsežnijoj građi, no isti mogu poslužiti u daljnjim istraživanjima padežnih značenja, ali i kao pomoć u učenju i prepoznavanju padeža na različitim tekstovima s obzirom na značenjske uloge.

4. IZVOR I LITERATURA

Hana i Hana (2010). Preuzeto s <http://drame.hr/hr/drame/247-hana-i-hana> (21. 11. 2016.)

Bašić, M. i Jelaska, Z. (2013). Zastupljenost padežnih značenja u hrvatskome jeziku, u L. Cvikić i E. Petroska (ur.), *Prvi, drugi, ini jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe/Прв, втор, друг јазик: хрватско- македонски споредби*. Zagreb: HFD, 264–283.

Baričević, V. i Kekelj, M. (2009). Udio vrsta riječi u Ivanovu i Lukinu evanđelju. *Lahor*, 4(2), 170–182.

Belaj, B. i Tanacković Faletar, G. (2014). *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.

Drame.hr (2010) Preuzeto s: <http://www.drame.hr/> (21. 11. 2016.)

Gutić, T. (2009). Književnoumjetnički stil. *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*, 3(3), 49–55 Osijek: Filozofski fakultet. Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/70012> (22. 11. 2016.)

Jakobson, R. (2008). *O jeziku*. Zagreb: Disput.

Jakovac, D. (2015). *Sintaksa akuzativa: analiza u osnovnoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima*. Diplomski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Preuzeto s: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri%3A122/datastream/PDF/view> (7. 2. 2017.)

Jelaska, Z. (2005a). Padežni sustav hrvatskoga. U Z. Jelaska i sur., *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, 144–151. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2005b). Oblici hrvatskih riječi. U Z. Jelaska i sur., *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 136–143). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. i Cvikić, L. (2005). Poučavanje hrvatskim padežima. U Z. Jelaska i sur., *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 329–340). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2009). Dvojčane podjele vrsta rijeci: samoznačnost i promjenljivost. U Lada Badurina i Vine Mihaljević (ur.). *Zbornik o šezdesetoj godišnjici rođenja prof. dr. Ive Pranjkovića*. Zagreb: Udruga đaka Franjevačke klasične gimnazije Visoko, 101–124.

- Kolaković, Z. (2007). *Zastupljenost padeža u hrvatskome jeziku u pisanim i govornim tekstovima*. Lahor, 2(4), 242–270. Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/21787> (27. 11. 2016.)
- Katnić-Bakaršić, M. (2007). *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan.
- Matas Ivanković, I. (2009). Koliko je akuzativ mjere okamenjen?. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 34(1), 255–267.
- Moguš, M., Bratanić, M. i Tadić, M. (1999). *Hrvatski čestotni rječnik*. Školska knjiga, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Padež. *Hrvatska enciklopedija*. (2016). Mrežno izdanje. S. Ravlić (ur.). Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46083> (10. 1. 2017.)
- Trask, R. L. (2005). *Temeljni lingvistički pojmovi*. Preuzeto s: http://www.academia.edu/819390/Temeljni_lingvisti%C4%8Dki_pojmovi (15. 12. 2016.)
- Perić Kraljik, M. (2012). *Hana i Hana, Žene u dijelovima*, Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera: Učiteljski fakultet.
- Pleonazam. *Hrvatska enciklopedija*. (2016). Mrežno izdanje. S. Ravlić (ur.). Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=48701> (5. 1. 2017.)
- Rebrina, N. i Buljubašić, I. (2014). Širenje akuzativa u publicističkom i razgovornom stilu suvremenoga hrvatskoga jezika. U V. Rišner (ur.), *Od norme do stila: zbornik radova studenata i profesora Hrvatskoga jezika i književnosti*. Osijek: Filozofski fakultet, 81–108. Preuzeto s: https://www.academia.edu/9077023/%C5%A0irenje_akuzativa_u_publicisti%C4%8Dkom_i_razgovornom_stilu_suvremenoga_hrvatskoga_jezika (7. 2. 2017.)
- Silić, J. (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
- Silić, J. i Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Srebrović, A. (2016) *Prijedložni genitiv u pisanim radovima učenika osnovnih i srednjih škola*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:002371> (15. 12. 2016.)

- Težak, S. i Babić, S. (2009). *Gramatika hrvatskoga jezika (Priručnik za osnovno jezično obrazovanje)*. Zagreb: Školska knjiga.
- Tomašić, A. i Brkić, M. (2012). Udio vrsta hrvatskih riječi u sva četiri kanonska evanđelja. *Lahor*, 1(13), 85–101.
- Vuk, A. (2013). *Brojčane razlike među riječima hrvatskoga i srpskog jezika*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Preuzeto s: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/4510/1/Diplomski%20rad%20KRO_Adam%20Vuk.pdf (5. 12. 2016.)

5. PRILOZI

5.1. Popis tablica

Tablica 1. Grčki nazivi padeža Dionizija Tračanina, hrvatski oblici latinskih prevedenica i Dionizijeva semantička motivacija, prilagođeno prema Belaj i Tanacković Faletar (2014: 233).....	1
Tablica 2. Broj i udio pojava u dramskome predlošku (N = 6240).	11
Tablica 3. Broj i udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u dramskome predlošku.	15
Tablica 4. Broj promjenjivih i nepromjenjivih pojava prema vrsti riječi.	16
Tablica 5. Zastupljenost vrsta riječi u <i>Čestotniku</i> (Vuk 2013).	18
Tablica 6. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u <i>Čestotniku</i> (Vuk 2013) i drami <i>Hana i Hana</i>	19
Tablica 7. Udio pojava prema vrsti riječi u evanđeljima (Tomašić i Brkić 2012) i drami <i>Hana i Hana</i>	20
Tablica 8. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u <i>Čestotniku</i> (Vuk 2013), evanđeljima (Tomašić i Brkić 2012) i drami <i>Hana i Hana</i>	22
Tablica 9. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u svim uspoređivanim korpusima.	23
Tablica 10. Udio vrsta riječi u svim uspoređivanim korpusima.	25
Tablica 11. Zastupljenost samoznačnih i suznačnih pojava u dramskome predlošku (N = 5668).....	26
Tablica 12. Udio samoznačnica i suznačnica u <i>Čestotniku</i> (Vuk 2013), Lukinu i Ivanovu evanđelju (Baričević i Kekelj 2009) i drami <i>Hana i Hana</i>	28
Tablica 13. Zastupljenost padeža u drami <i>Hana i Hana</i> (N = 2587).	30
Tablica 14. Zastupljenost padeža u stilski različito pisanim tekstovima.	32
Tablica 15. Udio padeža u istraživanju M. Bašić i Z. Jelaske (2013) i drami <i>Hana i Hana</i>	34
Tablica 16. Udio padeža u učeničkim radovima (prilagođeno prema Srebrović 2016: 25–28) i drami <i>Hana i Hana</i>	35
Tablica 17. Zastupljenost prijedloznoga i besprijedloznoga akuzativa u drami <i>Hana i Hana</i>	37
Tablica 18. Broj pojava na čiji oblik utječu prijedlozi.	40
Tablica 19. Broj pojava u akuzativu na čiji oblik utječu prijedlozi.	41
Tablica 20. Zastupljenost prijedloga u <i>Čestotniku</i> i drami <i>Hana i Hana</i>	43

Tablica 21. Zastupljenost značenja besprijedložnoga akuzativa u drami <i>Hana i Hana</i>	45
Tablica 22. Značenjska zastupljenost prijedložnoga akuzativa u drami <i>Hana i Hana</i>	47

5.2. Popis slika

Slika 1. Udio pojava u dramskome predlošku (N = 6240).....	12
Slika 2. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u dramskome predlošku (N = 5668).	15
Slika 3. Udio pojava prema vrstama riječi u dramskome predlošku (N = 5668).	16
Slika 4. Udio promjenjivih pojava prema vrstama riječi (N = 4403).	17
Slika 5. Udio nepromjenjivih pojava prema vrstama riječi (N = 1265).	17
Slika 6. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u <i>Čestotniku</i> (Vuk 2013) i drami <i>Hana i Hana</i>	20
Slika 7. Udio pojava prema vrsti riječi u evanđeljima (Tomašić i Brkić 2012) i drami <i>Hana i Hana</i>	21
Slika 8. Udio promjenjivih i nepromjenjivih pojava u učeničkim radovima (Srebrović 2016) i drami <i>Hana i Hana</i>	23
Slika 9. Udio vrsta riječi u učeničkim radovima (Srebrović 2016) i drami <i>Hana i Hana</i>	24
Slika 10. Udio samoznačnih i suznačnih pojava u dramskome predlošku (N = 5668).	26
Slika 11. Udio samoznačnih pojava prema vrstama riječi (N = 3609).	27
Slika 12. Udio suznačnih pojava prema vrstama riječi (N = 2059).	27
Slika 13. Udio samoznačnica i suznačnica u <i>Čestotniku</i> (Vuk 2013), Lukinu i Ivanovu evanđelju (Baričević i Kekelj 2009) i drami <i>Hana i Hana</i>	29
Slika 14. Udio sklonjivih, sprezivih i nepromjenjivih pojava u drami <i>Hana i Hana</i> (N = 5668).	29
Slika 15. Udio padeža u drami <i>Hana i Hana</i> (N = 2587).	30
Slika 16. Zastupljenost padeža u stilski različito pisanim tekstovima.	33
Slika 17. Udio padeža u istraživanju M. Bašić i Z. Jelaske (2013) i drami <i>Hana i Hana</i>	35
Slika 18. Udio padeža u učeničkim radovima (prilagođeno prema Srebrović 2016: 25–28) i drami <i>Hana i Hana</i>	36
Slika 19. Zastupljenost prijedložnoga i besprijedložnoga akuzativa u drami <i>Hana i Hana</i> (N = 869).	38
Slika 20. Zastupljenost prijedložnih pojava u drami <i>Hana i Hana</i> (N = 291).	41

Slika 21. Zastupljenost prijedloga koji otvaraju mjesto akuzativu u drami <i>Hana i Hana</i> (N = 291).....	41
Slika 22. Udio pojavnica u akuzativu čiji su oblik uvjetovali prijedlozi u drami <i>Hana i Hana</i>	42
Slika 23. Značenjska zastupljenost besprijedložnoga akuzativa u drami <i>Hana i Hana</i>	45
Slika 24. Značenjska zastupljenost prijedložnoga akuzativa u drami <i>Hana i Hana</i>	48
Slika 25. Značenja akuzativa u drami <i>Hana i Hana</i>	54

Summary

ACCUSATIVE IN THE MODERN DRAMATIC TEXT

In this thesis, we are analyzing the semantic roles, more specifically, the meaning of accusative. The research material is composed of the modern Croatian drama „Hana i Hana“ (2009) from the author Mira Perić Kraljik, which was released in the drama anthology „Žene u dijelovima“. The complete breakdown of the semantic role of the accusative will be generally structured after the classifications in the „Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta“ (Croatian grammar for high schools and colleges) written by Josip Silić and Ivo Pranjković. In the introduction of the thesis, we are given a short recap of the cases, the Croatian case system and the important role of the cases which are mentioned by the known linguistic experts and scholars in their scientific research papers. A few lines are dedicated to the functional styles of the Croatian language as well, more specifically between the similarities and differences between them. This research material is composed of dramatic texts and as such a special attention is given to the dramatical subgenre of the literary and artistic genre. In the research part of this thesis, we have specific words regarding their variability and stability. More specifically lexical words and functional words are determined, the cases, prepositions with accusative and the representation of the accusatives semantic roles. The identification of the accusatives meaning within a drama can be used for further research and studies regarding the meaning of the cases, to ensure the high result reliability for further research a larger number of modern dramatic texts should be included. However, the data given by this research can be used as an incentive for new research to come for all those who want to learn something more about the meaning of the cases which have a large role, not only in the research of the Croatian language but also in mastering the Croatian language.

Keywords: *semantic roles, dramatic text, cases, accusative, prepositions*